

ST. OLAV

Sommeren 2000

*Med
Kirsten Lundsgaardsvig
"Edens have"
ønsker St. Olav alle sine lesere
god sommer!*

OLAV

Innhold:

3	Redaksjonelt	<i>UKJ</i>
4	Noen betraktninger over Guds navn	<i>Per Bjørn Halvorsen op</i>
12	Guds hjerte	<i>Rolf Jacobsen</i>
12	Leserbrev	<i>Per Vollset</i>
13	1000 års kristendom på Island	<i>Gunnar F. Guðmundsson</i>
15	Den katolske kirke på Island	
16	Kan vi male Jesus akkurat som vi vil?	<i>Olav Egil Aune</i>
19	Sigrid Undset i lite format	<i>Nils Petter Enstad</i>
20	To paver saligkåres	<i>UKJ</i>
22	Peter Skauen om forsoning og fred	<i>Fra NRK-P2</i>
22	Kurien spiller sitt eget spill!	
23	Fra Salmeboken: Olavssalme	<i>Kjeld Arild Pollestad o.p.</i>
24	Katolsk salmebok komplett - kulturskatt til Guds ære	<i>Baby Johannessen</i>
26	Så enkelt er det å be!	<i>Michael MacGregor osco</i>
28	Storverk om Hellig Olav	<i>Lars Roar Langslet</i>
32	Blikk på tiden	<i>Svein Åtland</i>

Om forsiden: Kirsten Lundsgaardvig, født i Danmark 19442, begynte som 17-åring ved Kunstakademiet i København, elev av Søren Hjort Nielsen; nå bosatt i Norge hvor hun sier hun finner "den ensomhet som forsterker min mottagelighet for innstrykk".

*På festen for Johannes Doperen, 24. juni,
ble
Ngyen Tuan Van (27), født i Saigon, siden 1982 hjemmehørende i Moss,
og
Reidar Voith (29), født på Nøtterøy,
presteviet i St. Olav domkirke i Oslo.
Van, som har studert ved Allen Hall, erkebispedømmet Westminster presteseminar,
blir kapellan i Bergen, mens Reidar, som har studert i München og Roma, blir kapellan i
Kristiansand, hvor han har vært fast diakon det siste året.
St. Olav gratulerer!*

Smaksprøver

Smak på to ferske biter virkelighet:

Bit nr. 1: "Visse regjeringer har utfordret selve grunnlaget for det som ble bekreftet (ved FNs kvinnekonferanse 1995) i Beijing: at kvinners rettigheter er menneskerettigheter." Det hevdet Amnesty International nylig i forbindelse med FNs spialsesjon "Beijing Plus Five", der oppfølging av vedtak og anbefalinger fra Beijing-konferansen stod på dagsordenen. Stridens kjerne? Noen av deltakerne i "Beijing Plus Five", bl.a. EU, Japan, USA, Canada, Australia og New Zealand, ønsket å endre ordlyden fra Beijing slik at bl.a. retten til abort anerkjennes som en menneskerett. "Visse regjeringer" gikk altså mot dette; ifølge Amnestys hovedkvarter i London, "en uhellig allianse" mellom "Den Hellige Stol, Iran, Algeri, Nicaragua, Syria, Libya, Marokko og Pakistan".

Erkebiskop Martino, Vatikanets faste FN-observatør, tok skuffet til motmæle - skuffet over å måtte minne nettopp Amnesty om at samvittighet faktisk har med samvittigheten å gjøre: "Når regjeringer inntar standpunkter som støtter grunnleggende prinsipper som er nedfelt i menneskenaturen, bør disse respekteres." Det er ikke bare for katolske tanke at abort aldri kan bli en rettighet, men alltid er en tragisk løsning på det som oppleves som en tvangssituasjon.

Hva kan ha forledet Amnesty til disse anklagene? undret Martino. "Amnesty burde ha en bedre hukommelse enn som så, for Den Hellige Stol følger den kurs Amnesty selv følger, nemlig forsvar av menneskerettighetene på alle områder: retten til liv, retten til arbeid, til utvikling." Og, kunne han tilføyd: Gjennom sine hjelpeorganisasjoner har den katolske kirke et særdeles vidtfavnende nettverk av nettopp kvinne- og familierettet utviklingshjelp.

Det ble "den uhellige allianse" som vant frem under "Beijing Plus Five" - til ergrelse for bl.a. Nafis Zadik, leder for FNs Befolkningsfond og i sin tid leder for Beijing-konferansen. Hvor man, bare så det er nevnt, også brukte betegnelsen "uhellig allianse" om katolsk og muslimsk motstand mot å anerkjenne abort som gangbar mynt innen familieplanlegging.

Bit nr. 2: Den norske kirke er ikke "moden for selvstendighet". Det hevdet Ranveig Frøiland, leder i Arbeiderpartiets kirkeutvalg og leder for Stortingets kirke- og utdanningskomité, nylig. En håndsrekning til Den norske kirke som for tiden sliter med homofili-spørsmålet og statskirkeordningen? Statskirkeordningen bør beholdes, mener Frøiland: Da kan politikerne redde kirken, d.v.s. holde "de reaksjonære krefter i sjakk".

Det vonde prinsippsspørsmålet om samboende homofile prester i Den norske kirke - ekstra vondt fordi det har et menneskelig ansikt - lar vi ligge i denne omgang. Men vi føler med Den norske kirke som sliter med å holde samtalen i gang og med å skape ro og orden i eget hus. Og vi tillater oss å minne Frøiland og likesinnede om at "de reaksjonære krefter" faktisk er i flertall i Den norske kirkes sentrale valgte organer - i dag. Det poenget synes å ha gått henne hus forbi: "Jeg har visst provosert noen gamle predikanter," var hennes avfeiende kommentar til sitt tidligere utspill. Eller innkast, bør det vel hete i disse fotball-EM tider. Og innkast kommer som kjent, så avgjort fra sidelinjen.

Tar vi feil når vi synes begge disse "bitene" smaker av totalitær impuls i liberal forkledning?
UKJ

Noen betraktninger over Guds navn

Denne artikkelen, opprinnelig et foredrag i *Katolsk Forum* hos dominikanerne i Oslo, tar utgangspunkt i spørsmålet: "Kan vi si noe om Gud, kan vi gi ham noe navn?" Guds navn kalles også de guddommelige attributter.

Mine overlegninger vil ikke ha karakter av en grundig idéhistorisk eller teologisk redegjørelse, selv om slike vinklinger hele tiden vil trekkes med, men på en overflatisk måte. Det jeg presenterer, er et uhøytidelig kåseri over et meget høytidelig og alvorlig emne.

La meg begynne med å lese den siste siden av Umberto Ecos roman "Rosens navn" som fører oss *in medias res*, slik Aristoteles i Poetikken anbefaler oss å begynne en litterær fremstilling. Jeg forutsetter romanen som kjent, og vil derfor ikke forsøke å gjengi innholdet i den, noe som i seg selv ville være vanskelig nok. Den slutter med følgende samtale mellom den lærde og skarpsindige fransiskaner William fra Baskerville og hans disippel Adso, en ung munk fra Stift Melk i det nåværende Østerrike, romanens jeg-person. Den finner sted etter at klosterets bibliotek har brent, og med dét det eneste gjenværende eksemplar av annet bind av Aristoteles Poetik, som sies å ha omhandlet Det komiske, etter at han i det fremdeles eksisterende bind behandler Det tragiske.

William sier:

Per Bjørn Halvorsen - er prior i St. Dominikus kloster, Oslo. Han har bl.a. undervist ved Religionshistorisk Institutt i 15 år og ved Teologisk fakultet og er kjent for sitt økumeniske engasjement; for tiden er han sterkt engasjert i det meget populære teologistudium de norske dominikanere nylig har etablert.

"Jorge fryktet den andre boken til Aristoteles fordi den muligens kunne ha lært menneskene hvordan de skulle kunne få fordreid ansiktet til enhver sannhet, slik at vi ikke lenger behøvde å være slaver av våre fantasibildder. Den som elsker menneskene, bør kanskje først og fremst ha én bestemt plikt: *å få sannheten til å le*, for den eneste virkelige sannhet er den du må lære deg å frigjøre deg fra, den usanne lidenskap for sannhet."

"Men læremester," innvendte jeg forsiktig, "slik snakker De i dag fordi De er såret i dypet av Deres sjel. Likevel fins det en sannhet, den sannheten De oppdaget i kveld, den De nådde frem til da De hadde fortolket alle de spor vi hadde fulgt i disse dagene. Jorge vant, men De beseiret Jorge fordi De greide å avsløre alle hans intriger..."

"Det var ingen intriger," sa William, "og det var rent tilfeldig at jeg avslørte dem." En påstand som var så selvmotsigende at jeg ikke var sikker på om William mente det slik. "Men det var sant at sporene i sneen avslørte Brunellus," sa jeg, - noe som henviser til den første episoden i boken hvor William i beste Sherlock-Holmes-stil er i stand til å finne ut en mengde informasjon om en hest bare ved å tolke sporene etter den i snøen, og Anselm gir flere eksempler på oppdagelser som Williams

skarpsindighet har trukket frem i lyset. Og han fortsetter:

"Og slik kunne jeg uten vanskelighet fortsette å ramse opp ting som De har oppdaget ved hjelp av Deres vitenskap..."

"Jeg har aldri betvilt at tegnene er sanne, Adso, de er det eneste faste menneskene har til hjelp når de skal orientere seg i vår verden. Det jeg ikke har skjønnet, var de forskjellige forhold tegnene imellom. Jeg nådde frem til Jorge ved hjelp av et apokalyptisk skjema som så ut til å stemme med alle forbrytelsene, skjønt dette var tilfeldig. Jeg nådde frem til Jorge mens jeg lette etter én eneste opphavsmann til alle forbrytelsene, og jeg oppdaget at enhver forbrytelse egentlig hadde sin egen opphavsmann, eller ingen. Jeg kom frem til Jorge ved å følge en plan som forutsatte et sykt resonnerende sinn, og så fantes det ingen plan i det hele tatt, det vil si Jorge ble overrumplet av sin egen opprinnelige plan, og når først den ene årsak var der, fulgte det en ren årsaks-kjede, og en rekke årsaker som stod i motsetningsforhold til hverandre fordi de ganske enkelt utviklet seg på egen hånd, de forårsaket reaksjoner som ikke fulgte noe plan. Hvor er all min visdom? Som en annen stabukk har jeg fulgt noe som så ut som en tilstedeværende orden, skjønt jeg burde visst godt nok at det ikke fins noen universell orden i det hele tatt."

"Men ved feilaktig å tro at det fantes en orden å følge har De like fullt funnet noe."

"Der sa du noe pent, Adso, la meg få takke deg. Den orden vårt sinn forestiller seg, er som et nettverk eller en stige, som man setter opp for å nå noe. Men etterpå må man få vekk stigen, for man oppdager at selv om den gjorde sin tjeneste, tjener den ikke til noe. *Er muoz gelichesame die Leiter abwerfen, so Er an ir ufgestigen is* - er det ikke slik det lyder?"

Erindring og forsoning

I en lengre artikkel i svenske *Signum* (2-2000) analyserer Gösta Hallonsten, dosent i systematisk teologi og medlem av Vatikanets internasjonale teologkommisjon, den katolske kirkes selvransakelse i forbindelse med år 2000. Han skriver avslutningsvis: "Så viser 'kirkens bot' seg å være like meget et spørsmål om fremtiden som om fortiden. Det dreier seg om kirkens fornyelse. Symposiene om inkvisisjonen og anti-judaismen har vist hva kirken alltid har

vært seg bevisst, nemlig at den uforanderlige tro og de foranderlige tradisjoner eksisterer side om side i kirkens historie, og at enhver tid krever at man skjeller mellom tingene. Kirken skal ikke be om unnskyldning for den tro inkvisitoren ville forsvare. Heller ikke skal den overprøve sin bekjennelse til Jesus Kristus som Messias. Kirken forblir hellig og har som oppdrag å tale på Kristi vegne. Men den må beklage dypt samt påta seg konsekvensene av misgjerninger

begått i dens navn og forårsaket av feiltolkninger av troen. Den må dra lærdom av historien og rense seg for det som hindrer bildet av den korsfestede å tre frem."

Som paven selv har fremhevet, dreier det seg om "en vitnesbyrds teologi", skriver Hallonsten. "Oppgjøret med fortiden, 'erindringens renselse', kirkens bot, alt er bare midler til å fornye kirkens vitnesbyrd overfor verden, et ledd i den evangelisering paven er en utrettelig talsmann for."

"Det lyder som mitt språk. Hvem har sagt det?"

En mystiker fra dine hjemtrakter. Han har skrevet det ett eller annet sted, jeg husker ikke hvor. – De eneste sannheter vi har bruk for, er de hjelpemidler vi kan kaste etterpå."

"De har ingenting å bebreide Dem, De har gjort det De kunne."

"Og det et menneske kan, er ikke meget. Det er vanskelig å godta tanken om at det ikke fins noen fast orden i universet, fordi det ville krenke Guds frie vilje og hans allmakt. Derfor er Guds frihet vår fordømmelse, i det minste straffen for vårt overmot."

For første og siste gang i mitt liv våget jeg å trekke en teologisk konklusjon: "Men hvordan kan et nødvendig vesen eksistere når det totalt sett består av bare sammenvevde muligheter? Hvilken forskjell er det med andre ord mellom Gud og det opprinnelige kaos? Å ville hevde Guds absolutte allmakt og hans absolutte frihet i forhold til sine egne avgjørelser, er ikke det samme som å ville si at Gud ikke eksisterer?"

Det var umulig å si hva William tenkte, han ble bare stående og se på meg, før han sa: "Hvordan skulle et lærd menneske kunne fortsette å formidle sin kunnskap hvis han skulle gi seg til å svare på dine spørsmål?"

Spørsmålet om mening

Jeg skal i første omgang ikke kommentere denne teksten, bare trekke frem noen punkter som kan virke klargjørende senere.

Eco stiller her de helt grunnleggende spørsmål, spørsmålet om mening. Finnes det noen mening med universet, og dermed en mening med livet? Det har vært menneskets klippefaste tro at skaperverket og dets orden og skjønnhet viser til Skaperens orden og hans skjønnhet. Eco siterer et vers av Alanus de Insulis (Alain de Lille), en av de tidlige skolastikere, som klart uttrykker

middelaldermenneskets vakre og naive tro på muligheten av å finne "vestigia Dei in natura", spor etter Gud i naturen:

Omnis mundi creatura

Quasi liber et pictura

Nobis est in speculum.

"Hele verdens skapning, som en bok og et bilde, tjener oss til speil," slik Paulus også sier: "Nå ser jeg i et speil, en gåte.."

William av Baskerville kommer frem til en ganske annen konklusjon: "Som en annen stabukk har jeg fulgt noe som så ut som en tilstedeværende orden, skjønt jeg burde visst godt nok at det ikke fins noen universell orden i det hele tatt". Hvordan kan han være så sikker på det? Fordi han har oppdaget at tegnene, sporene, står i et tilfeldig forhold til hverandre. Tegnene, sporene, eksisterer, og de er i og for seg sanne, "de er det eneste faste menneskene har til hjelp når de skal orientere seg i denne verden." Sporene, tegnene i språket, danner et mønster. Derfor sier Eco et sted at språket er en gudinne man må kaste seg ned for og tilbe. Språket er en kunnskapsstige man kan klatre opp over, men når man er kommet opp, må man rive stigen bort under seg, sier "mystikeren" Ludwig Wittgenstein på slutten av sin *Tractatus logico-philosophicus*. For øvrig helt i tråd med den apofatiske mystikk, *via negativa*, som sier at det lengste vi kan komme i gudserkjennelse er å erkjenne at vi intet vet. Bortsett fra at Wittgenstein knapt snakker om den ytterste signifikante, "quod est Deus", som Thomas ville si, men om tegnenes orden, som er en tilsynelatende orden med kun et tilfeldig forhold mellom ord og mening.

Det finnes ingen orden i universet, og dermed ikke i menneskelivet, fordi Gud er allmektig og fullstendig fri. Han kan gjøre alt han vil. Gud er total allmakt og total frihet. Derfor trekker unge Adso for en gangs skyld en riktig kon-

klusjon når han sier: "Å ville hevde Guds allmakt og hans absolutte frihet i forhold til sine egne avgjørelser, er ikke det samme som å ville si at Gud ikke eksisterer?"

I sin briljante gjennomgåelse av Jobs bok - i avhandlingen "Om det Tragiske", trekker Peter Wessel Zapffe en lignende konklusjon.

Jobs bok er ikke en historisk bok, men et teologisk eksperiment, nemlig over temaet: Hvordan kan det ha seg at den rettferdige lider? Da Gud inngikk pakt med folket, lovet han forbanelse over dem som brøt loven, og vel-signelser av svært materiell art over dem som holdt budene, de rettferdige. Allikevel skjer det til stadighet at den rettferdige må lide, mens synderen går det godt. Riktignok kan ingen være helt rettferdig, men det må være et forhold mellom synd og straff.

Job er den usedvanlig rettferdige; det er det som er selve poenget, men allikevel straffes han på ufattelig vis. Hans venner som skal trøste ham, sier at han dog må ha syndet på en eller annen måte, for man kan ikke tvile på Guds rettferdighet: "Skulde vel Gud forvende Ret, eller den Allmægtige forvende Retfærdighed?" (8, 3).

Zapffe fortsetter:

"Jeg er enig med deg på et vis, svarer Job grunnende; det kan ikke nytte for et menneske å gå i rette med Gud. Men nå skjer det kritiske gjennombrudd i Jobs tanke: *Hvorfor* nytter det ikke? Er det fordi vi er så svake i vår *rettferdighetsbedømmelse*, at vi måtte slå øynene ned med skam, hvis Gud Herren forklarte oss det minste av sine motiver? *Nei*, slutter han med fortvilelsens konsekvens, det er på grunn av hans overveldende *makt* i forhold til vår, hans storhet i meter og kilo, at vi ikke formår noe imot ham. Det spiller *ingen som helst rolle* om vi har rett eller urett i menneskelig forstand. Det er likegyldig av to grunner: For det første lar han seg

Sjelevandring?

Hvorfor er du avvissende til tanken på at det kan være flere liv? Det var teologiprofessor Jacob Jervell som fikk spørsmålet fra avisen VG. "Jeg reagerer instinktivt mot tanken på reinkarnasjon," svarte Jervell. Som presiserte: "Hvert menneske er enestående - en helhet. Kropp og sjel. Vi er historiske skikkelser slik vi er."

Ved reinkarnasjon ville vi bli en ny kombinasjon. Vi er et historisk éngangsfenomen som lever én gang og dør én gang. Så kommer det evige liv, slik som livet egentlig skulle være. For meg ville tanken på reinkarnasjon ta noe bort fra livet."

Muslimene i Norge: ingen ensartet gruppe

I løpet av få år har vi fått rundt 50.000 organiserte muslimer i landet vårt. Og vi vet lite eller ingenting om dem, sier Kari Vogt, som nylig har gitt ut bok om "Islam i Norge".

Hun understreker at muslimene så langt

6

ikke innkalle til noen forhandling, han er usynlig, han bruker ikke våre hjelpemidler, han kommuniserer ikke med oss som mennesker gjør det innbyrdes. Og for det annet: selv om han møtte til forhandling, hva hjelper det? Der er ingen overinstans med myndighet til å dømme oss begge, og heller ikke anerkjenner han et rettsprinsipp som også er bindende for ham selv. Han er uinnskrenket despot i kraft av sin styrke og sin viten, nåde kan jeg be om, men ikke om rett, ja, han kan gjøre den uskyldige skyldig og tvinge ham til å dømme seg selv. La ham gjøre oss like for loven, og jeg skal svare ham. Men så lenge han har meg på pinebenken og står over meg som en bøddel, er der ikke vilkår for noen forhandling. Selv et anklageskrift fra Gud ville derfor være av umistelig verdi" (s. 482).

Og videre:

"Menneskekravet på orden og fornuft slår som en flamme mot himmelen; Job hamrer på gudens øre i håp om å treffe en menneskebeslektet streng. Spør du etter min synd og misgjerning, så er der i alle fall begripelig kontakt på et enkelt punkt, da må der gjelde et felles prinsipp for din og min vurdering. Da må der være noe *kommensurabelt* i våre oppfatninger og dommer, og dette må da også omfatte min rettsbedømmelse, som du har skapt sammen med det øvrige. Hvis nemlig gudens rettsoppfatning er forskjellig fra menneskets, da er den for oss jevn god med vilkårlighet, da er vår siste sjanse tapt; da går der ingen håpets vei gjennom perfektibiliteten, da er vi prisgitt en metafysisk tombola, da er der ikke lenger noen garanti mot at våre høyeste dyder, at trofasthet, ydmykhet og velgjørenhet er den brede vei til fordervelsen. Men hvis gudens rettferdighetsbegrep er forskjellig fra vårt, da skal vi ikke bruke betegnelsen "rett" om gudens disposisjoner. Og da skal vi heller ikke tåle den svindel i de troendes theodicée, at de kaller en

handling for den skammeligste forbrytelse, den mest uoprettelige skjensel når den utføres av et menneske, men for uransakelig kjærlighet hvis den stammer fra Gud. Ett av to: samme lov og samme dom for begge parter, eller forskjellig lov og forskjellig dom, men ikke samme lov og forskjellig dom. Skal vi anerkjenne verdensstyrelsen som rettferdig, mener Job, så må meningen være: rettferdig i *menneskelig forstand*. Ellers kan Gud være så "rettferdig" han vil på sitt eget språk, men på vårt språk heter det urettferdig" (s. 483).

Problemet er ikke akkurat uaktuelt i religiøs sammenheng: Hvordan tro etter Auschwitz? At det utvalgte folk begår synd, vil ingen benekte, aller minst de selv, men hvilken forbrytelse skulle de ha kunnet begå som fortjente slik en ufattelig straff?

I boken "Lyksalig Pinsefest" (Oslo, 1972) har Zapffe fremstilt et norsk holocaust, nemlig brannen i Grue kirke i 1822 hvor 116 soløringer brant inne på selveste pinsedag, derav 45 barn på under 16 år, heriblant 3 spedbarn på under ett år – hva galt hadde de da gjort?

Zapffe stiller her de grunnleggende spørsmål i vår kulturtradisjon, nemlig om universum, altet, deri livet, har noe mål, noen mening, noen orden i seg selv, dvs. nedlagt i det av Skaperen, eller er orden, mening, mål, menneskekrav som fullstendig fånyttens slår som flammer opp mot en iskald og stum himmel? Finnes det en begynnelse på det hele, og kan vi i så fall utsi noe som helst om dette opphavet?

Naturteologi og Bibel

Bibelens svar er klart: "I opphavet skapte Gud himmel og jord", og han så at alt var såre godt. Denne skapergudens navn er ukjent. "Jeg er den jeg er", eller "jeg er den som er", er det avvisende svar Moses får da han ville vite

gudens navn. Men samtidig har han mange navn og egenskaper. Han er den ene Gud, han er allmechtig, barmhjertig, kjærlig, rettferdig, god, samtidig som han ikke er helt fri for mer foruroligende egenskaper som hevngjerrighet, misunnelse, vankelmødighet. Vi får også høre at han har hender, øyne, føtter, nese, i tillegg til at han så utvilsomt er en hann og ikke en hunn.

Jødiske teologer og kristne etter dem, i lys av den greske logos eller fornuft, renser dette gudsbegrepet for dets mest sjenerende antropomorfe trekk. Selv om Gud er uten navn og ikke har noe til felles med skaperverket, kan man i det minste si noe om ham, dette er selve grunnpremissene for det som vi kaller naturteologien.

Gud er begynnelsen uten begynnelse (*anarkhos*), det opphav som selv ikke har noe opphav. Dette støttes også av Aristoteles, som etter å ha nøstet opp årsakskjeden for alle ting, kommer til "den første beveger", det som setter alt i bevegelse og som selv ikke beveges av noe, for, som han fornuftig nok sier: "Det er nødvendig å stoppe et sted". Fornuften kan kun kjenne det som er begrenset, det være seg meget stort. Det ubegrensede er i bokstavelig forstand ufattelig, ikke tilgjengelig for erkjennelse: "Hva var før *the big bang*?" Derfor sier Origenes interessant nok et sted at Gud også er begrenset fordi han kjenner seg selv fullkomment, og det finnes ingen kunnskap om det ubegrensede.

Gud er én. Denne kunnskapen meddeles jødene i form av åpenbaring. Alle de andre gudene er enten maktesløse og tåpelige – slik fremstilles de i de eldre sjiktene av åpenbaringen til Israel – og til sist når Israel frem til den innsikt at de ikke eksisterer i det hele tatt.

Samme innsikt når grekerne frem til ved hjelp av logos, fornuft. Bak hele deres pantheon av svært antropomorfe guder, skimtet de Aristoteles' første beveger, den som beveger alt, men som

fra er noen ensartet gruppe. "Riktignok finnes smågrupperinger som er tilhengere av isolasjon," kan Kari Vogt fortelle, men det er hennes avgjorte inntrykk at "flertallet ønsker åpenhet og kommunikasjon med det norske samfunnet. Muslimene er kommet for å bli. Vi har ikke noe valg, og de har ikke noe valg."

KYPROS: solidaritet i Nicosia

Time Magazine meldte nylig om et noe uventet tegn på solidaritet i dette splittede land: Hundrevis av tyrkiske kyprioter krysset nylig buffersonen i Nicosia som deler Kypros, for å yte hjelp, i form av blodprøver, i forbindelse med en benmargstransplantasjon for en gresk-kypriotisk gutt som lider av leukemi. Serdar Denktash, sønn til

lederen for øyas tyrkiske kyprioter, ledet "massebevegelsen" etter at hele 50.000 gresk-kyprioter hadde meldt seg som potensielle donorer.

Ifølge legene var sjansen for å finne en giver med rett type benmarg 1 av 30.000. (Om man fant en slik giver, har St. Olav ikke lykkes å finne ut.)

selv bevegtes av intet, eller det som Platon kalte "det Ene" som han også kalte "det Skjønne", og som er det ytterste opphav til alt vi ser, det som viser seg, "fenomenene". Fenomenene er mangfoldige, og livets besværligheter kommer av mangfold. Den høyeste lykksalighet er å oppnå forening med det Ene, noe man i Akademiet mente var mulig for de få som hadde nådd det ypperste i filosofisk innsikt.

Gud er allmektig. Ifølge Bibelen er han så allmektig at han skaper alt som er til, som han så styrer. Ifølge grekerne er han allmektig fordi alt utledes fra den Ene, fra den første bevegelse. Gudene kan nok tilkjennes sine virkeområder, men til syvende og sist er de satt i bevegelse av den første bevegelse. Men Guds allmakt er ikke vilkårlig. Den er ikke frihet til å gjøre noe som strider mot fornuften, noe som er ondt eller skammelig, sier Origenes. Guds allmakt gjør ham ikke i stand til ikke å eksistere, den består ikke i å gjøre ting som er "mot naturen", men han kan gjøre ting som er "over naturen".

Gud er rettferdig, derom enes både Bibelen og Platon. "Skulde vel Gud forvente Ret, eller den Allmægtige forvente Retfærdighed?" (Job 8, 3). Og Platon sier også at om det Ene kan man si at det er rettferdig.

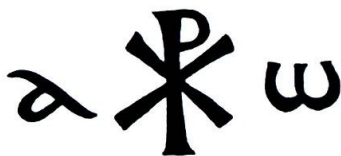
Gud er uforanderlig, fordi han er evig. Alt som forandres, forgår. Gud forgår ikke, han er væren, han er evig, derfor er han uforanderlig. Dette fremgår av Bibelen, og også av grekerne.

Gud er god og barmhjertig. "Som en far er barmhjertig mot sine barn, slik er Herren barmhjertig mot dem som frykter ham", heter det i den 103. Salme. Gud er god fordi han er vakker, mener Platon, for skjønnhet og godhet er uløselig forbundet etter greske forestillinger – det er uskjønt ikke å være god (*kallousagathos*).

Slik kommer naturteologien frem til en rekke navn på den unevnelige Gud.

Han er én, evig, uten begynnelse, uten ende, allmektig, rettferdig, god. Riktignok er det sant, sier Origenes, "at ingen språklige beskrivelser og uttrykk fullt ut kan vise Guds egenskaper", men på den andre side "er det ved ord mulig å klargjøre trekk ved hans egenskaper for at tilhøreren skal ledes til forståelsen av Gud så langt hans egenskaper er erkjennelige for menneskenaturen" (Contra Celsum, 6, 65).

Dette er så noenlunde det som St. Thomas Aquinas senere skulle kalle "analogia entis" – "værens analogi". Gud alene er "esse purum subsistens" – "ren, vedvarende væren". Mennesket har del i denne væren for en kort stund:

det er og så er det ikke mer. Væren i menneskelig forstand er derfor annerledes enn væren i Guds forstand. Å si at Gud er, er annerledes enn å si at mennesket er. Å si at Gud er rettferdig, betyr noe annet enn å si om et menneske at det er rettferdig. Guds rettferdighet er ren og absolutt, slik hans væren er det, mens menneskelig rettferdighet nødvendigvis er ufullkommen. Men, og det er her analogibegrepet kommer inn, Guds rettferdighet er ikke totalt forskjellig fra menneskelig rettferdighet. Menneskets rettferdighetssans gir en viss, om enn ufullkommen innsikt i hva rettferdighet er i Guds mening. Guds rettferdighet og menneskets rettferdighet er ikke kommensurable, men analoge begreper.

Guds rettferdighet

Denne sammenstillingen av Guds navn, er full av sprengkraft, og sprengkraften ligger innebygget i jødedommens guds-

oppfatning. Ved paktsinngåelsen på Sinai hadde Gud lovet alle slags velsignelser til dem som holdt seg til kontrakten, de rettferdige: gode avlinger, god avkastning av kveget, god helse, mange barn, fortrinnsvis sønner osv., mens de tilsvarende forbannelser skulle komme over dem som begikk kontraktsbrudd, synderne. I Ordspråkenes bok er alt tilsynelatende i orden, for der heter det: "Syndere forfølges av ulykke, de rettferdige lønnes med lykke" (Ordspr 13, 21). Men, som nevnt, er Jobsbokens problematikk en annen, bygget på det forhold at de rettferdige ofte forfølges av ulykke, mens det går vel for de gudløse. Hva da? Er ikke Gud ordholden? Skulle Gud kanskje være – hvilket Gud forby! – urettferdig? Eller, slik Zapffe spør, er Guds rettferdighet slik beskaffen at den for oss mennesker ter seg som urettferdighet?

Nå kan man selvsagt sette sin lit til at det fra Guds side bare dreier seg om en utsettelse, før han griper inn og gjenoppretter rettferdige tilstander. Dette er det den rettferdige i Salme 7 håper på: "Min sjel er grepet av redsel, Herre, hvor lenge?" Men selv om Herren ser ut til å gi seg tid, kan det ikke være tvil om at han vil gripe inn til slutt: "Alle mine fiender skal bli til skamme, de skal gripes av redsel og flykte med skam". Men selv om det drøyer, kan det ikke være tvil om at rettferdighet må skje fyldest i den rettferdiges levetid, for i samme salme heter det: "Herre, vend deg hit og berg mitt liv, frels meg i din miskunn. I døden kommer ingen deg i hu, i dødsriket, hvem priser deg der?"

Her skulle jødene komme på andre tanker, i hvert fall de mest progressive av dem, fariseerne, de som skulle komme til å reformere og videreføre jødedommen etter templets ødeleggelse i år 70. Det er blant dem troen på de dødes oppstandelse og gjenopprettelse av rettferdigheten etter døden ser ut til å ha

Generasjonskløften

"Det eneste som ser til å vokse i dette landet, i tillegg til forbruket, er avstanden mellom generasjonene," skriver cand. theol. Ole Martin Grevstad i Indremisjonsselskaps organ "For Fattig og Rik".

"En 14-åring i Norge i dag har antakeligvis mer til felles med en jevnaldrende i USA enn med sin egen far," mener Grevstad.

8

vokst frem, mens den konservative presteadelen, saddukeerne, knyttet til templet i Jerusalem, holdt fast ved de eldre forestillingene om livet etter døden som en form for blek skyggetilværelse, uten at verken straff eller lykkosalighet forbindes med den, slik Lukas temmelig sakssvarende opplyser om i Apg 23, 8: "For saddukeerne hevder at det ikke er noen oppstandelse, og at det heller ikke finnes engler eller ånder, mens fariseerne tror på begge deler".

Troen på de dødes oppstandelse og en dom etter døden ser ut til å ha oppstått i det 2. årh. f. Kr., sannsynligvis i forbindelse med makkabéeropprøret mot det syriske seleukidenedynastiets forsøk på religiøs ensretting i sitt rike. De brente torahrullene og ville tvinge jødene til å bryte loven ved å ofre til de greske guder og spise svinekjøtt. Mange jøder var selvsagt kompromissvennlige, men ikke alle, like selvsagt. I 2. Makkabéerbok fortelles det om syv brødre som heller lar seg henrette etter grusom tortur enn å bryte loven. De og deres minst like fanatiske mor oppmuntrer hverandre med følgende ord: "Herren Gud ser dette, og vi kan være forvisset om at han forbarmer seg over oss. Det har Moses talt klart om i det kvad som skulle være et anklagevitne mot israelittene, der det heter: Og han vil forbarme seg over sine tjenere." Den andre broren forklarer med sitt siste åndedrag for den grusomme kong Antiochos Epifanes på hvilken måte dette skal skje: "Du din usling kan nok skille oss fra dette liv; men verdens konge skal reise oss opp igjen til evig liv fordi vi har gått i døden for hans lover" (2 Makk 7, 6, 9).

Troen er ny, fordi situasjonen er ny: Jødene kunne nok være foraktet, ja, forhatt på grunn av sin tro, men aldri hadde de vært stilt overfor valget mellom å fornekte sin tro eller dø. Ut fra troen på Guds rettferdighet og barmhjertighet tvinger konklusjonen seg frem med

NEW YORK: outsider ny erkebiskop

Paven har utnevnt biskop Edward Egan av Bridgeport til ny erkebiskop av New York etter kardinal John O'Connor, som døde av kreft tidligere i år. Dermed var det en outsider som ble valgt, noterte New York Times, ifølge The Tablet. Da det i fjor høst ble klart at O'Connor ikke hadde lenge igjen å leve, foreslo en amerikansk bispekomité en del navn. En nær medarbeider av O'Connor

sier at kardinalen, kort før han døde, lot ham få vite navnene som var med på den såkalte "terna", liste med tre anbefalte navn, som ble sendt videre til Roma: biskop Mansell av Buffalo (New York), biskop O'Malley av Fall River (Massachusetts) og erkebiskop Rigali av St. Louis. O'Connors favoritt var Mansell; Egans navn stod ikke på listen.

uimotsigelig logikk: Han vil gjenopprette rettferdighetsforholdet etter døden; de rettferdige skal få sin lønn, de ugudelige og synderne sin velfortjente straff.

Troen på de dødes oppstandelse og dommen etter døden er altså ny i jødedommen. Men en annen ny og like logisk løsning på spørsmålet: Hvorfor må den rettferdig lide?, ligger snubblende nær: Den rettferdige må lide fordi Gud er ond!

Spørsmålet om gnostisismens opprinnelse har vært meget utforsket, uten at noe klart resultat foreligger. Nå er denne åndsretningen en Hydra som med sine mange hoder sikkert har drukket av mange brønner, kristendommen er en av dem, men de riktignok ufullstendige forskningsresultater som foreligger, synes å peke i retning av jødedommens avgjørende rolle i unnfangelsesprosessen, ut fra den problemstilling jeg nettopp skisserte.

Ett av de mest konstante kjennetegn på gnostisismen er troen på ikke én, men to guder: Den onde skapergud som vi møter på hver side i GT, og den gode og ukjente Gud som bare gnostikeren har kunnskap – gnosis – om. Den urettferdighet og ondskap og lidelse som kjennetegner livet i denne verden, skyldes at verden er skapt av den onde gud. Livet på jorden er i bokstavelig forstand et helvete, og frelsen består i å få kunnskap om den gode Gud og bli befridd fra livet i dette helvetet.

Så langt kan vi altså fastslå to viktige konsekvenser av troen på at Gud er én, allmektig, evig, rettferdig, barmhjertig og god: Siden hans rettferdighet tilsynelatende ikke skjer fyldest i dette liv, må det skje i det neste. Den andre muligheten består i å oppgi hans enhet som attributt, og postulere to guder.

Dermed er marken kommet i eplet, for å holde oss til de bibelske bilder, for tvilen er sådd om hvorvidt de guddommelige attributter enhet, godhet, all-

mektighet og rettferdighet kan sameksistere.

Hvorfor betyr ordene det de betyr?

Et annet spørsmål som går som en understrøm gjennom hele vår kulturhistorie, og som er av avgjørende betydning for den ene Guds forskjellige navn, er følgende: Hvorfor betyr ordene det de betyr? Hvordan har det seg at alle mennesker kan gjenkjenne en stol eller et bord når de ser dem, og si: "Dette er en stol", "dette er et bord"? Hvordan har det seg at alle mennesker har begreper om hva godhet er, hva ondskap er, hva som er rett og hva som er galt, hva som er løgn og hva som er sannhet?

Problemstillingen går tilbake til Platon og Aristoteles, som vi vet. For Platon er evnen til å gjenkjenne en stol eller et bord, til å vite hva som er forskjellen på ondt og godt, sannhet og løgn, noe medfødt. Men er det medfødt, må det være nedlagt i mennesket før fødselen, altså må menneskesjelen ha skuet "formen" "stol", "godhet", "sannhet" osv. i en form for preeksistens.

Selv om dette synes å innebære en form for metempsykose – hvorvidt Platon selv mente dette, lar jeg klokkelig ligge, men hans etterfølgere lærte det tydeligvis – finner vi en beslektet tanke i den jøde kristne tradisjon. Det er en sentral tanke i jødedommen, tydeligst utformet av Filon, at mens jødene fikk seg Guds lov åpenbart i ord og bud, har hedningene loven i sine hjerter. Dette er sentralt i de første kapitlene i Romerbrevet, hvor Paulus sier: "For når hedninger, som ikke har loven, av naturen (*fysci*) gjør det den sier, er de sin egen lov, enda de ikke har loven. De viser med dette at lovens krav står skrevet i deres hjerter. Om det vitner også deres egen samvittighet, når deres tanker enten anklager eller forsvaret dem" (2, 14-15). Dette berører tydeligvis det etiske, ikke det erkjennelsesmessige

Ifølge *New York Times* var det uenighet i Roma om de tre foreslåtte biskopene, og O'Brien var den første som ble strøket. Ingen av de to gjenstående hadde pavens stemme: Han valgte derfor en han selv kjente, langt på vei slik det skjedde da han i sin tid utnevnte O'Connor. Egan er ekspert i kirkerett og har 18 års tjeneste i den romerske kurie bak seg.

BURKINA FASO: "sort" kardinal død
Kardinal Paul Zoungou, tidligere erkebiskop av Ouagadougou, Burkina Faso, er død, 82 år gammel. Bare Wiens kardinal König, som i disse dager fyller 95 år, har lenger "fartstid" enn kardinal Zoungou. Da Zoungou, som tilhørte misjonsordenen De hvite fedre, ble utnevnt til kardinal i 1965, var han den andre afrikaner i kirkehistorien som ble denne verdighet til del.

Zoungou har ledet erkebispedømmet Ouagadougou helt siden Burkina Faso ble selvstendig i 1960. Han engasjerte seg til det siste, blindhet gjennom mange år til tross, særlig for menneskene i Sahel-området, tørkesonen sør for Sahara. Zoungous død bringer antall medlemmer i kardinalkollegiet ned til 147 - av dem er 100 stemmeberettiget ved et pavevalg. RM

området, men tanken er i hvert fall beslektet med den platonske. Det som både jødedommen og kristendommen unnlater å gå inn på, er hvordan og på hvilket tidspunkt Gud har nedlagt i mennesket samvittighetens omdømme til å skjelne mellom godt og ondt.

Aristoteles formulerer denne problemstillingen annerledes. For ham består alt som er under himmelen av materie og form. Et bord består av ulike materialer, og den form som det gis – en plate til å sette ting på som holdes oppe ved hjelp av føtter – tilføres så materien. Denne form er en definisjon som man er blitt enig om. Men spørsmålet løses ikke ved det. For på hvilken måte er grekere og kinesere blitt enige om hva et bord er? Og enda mer komplisert blir det når menneskers etiske dømmekraft skal forklares.

Jeg kan umulig her gi en rask idéhistorisk gjennomgang av det som i middelalderen kom til å bli kalt universalistriden: eksisterer tingenes, eller begrepene, form uavhengig av tingene, eller har de kun sin eksistens i tingene? Realistene hevdet det første, nominalistene det siste.

Det var, som vi vet, nominalistene som "vant". Allerede i det 12. årh. hevdet Abélard at universalistene (formene, *eidōs*, *morfē*) kun er *voces* (lyder) eller *nomina* (navn), og William fra Occam kom frem til at de bare eksisterer "in anima", i menneskets sinn. Hvordan disse lyder og navn kommer inn i mennesket sinn, og hvordan de kommer inn i det på en universell måte, forblir, etter hva jeg kan skjønne, et uløst spørsmål.

Denne tankemessige utviklingen måtte selvsagt få konsekvenser for de guddommelige attributter. Hvis begreper som godhet, barmhjertighet, rettferdighet bare er lyder og navn i menneskets sinn, hvordan kan de være på noen som helst måte skikket til å beskrive den ene guddom?

Det er derfor fullt ut forståelig at

Gabriel Biel, en av grunnleggerne av universitet i Tübingen, på 1400-tallet kom til at de guddommelige attributter, Guds navn, måtte reduseres til to: "allmakt" og "barmhjertighet", det første lærer vi av fornuften, det siste av åpenbaringen. Det er i denne sammenhengen interessant å legge merke til, slik vi gjorde innledningsvis, at både William fra Baskerville og også Zapffe i virkeligheten beholder to attributter: allmakt og frihet, hvilket betyr det samme som kaos og vilkårlighet. Sporene er der, men de fører ingensteds hen; mennesket har satt sin finger på den råtne tapp i verdensmaskineriet, sier Zapffe, Gud kan være så rettferdig han bare vil på sitt eget språk, på vårt språk heter det urettferdig, for ordene når ikke frem. Midt i den metafysiske tombola vi er utelevet, er menneskets forsøk på å skape orden og mening like patetisk som å ville tale en flodhest til fornuft.

I denne sammenhengen kan man selvsagt ikke unnlate i det minste å nevne Kants bidrag. Ifølge ham er kunnskap om det som overskrider naturen (*meta ta fysika*) umulig, siden all kunnskap forutsetter naturen. Menneskets sinn er ikke slik beskaffent at det i det hele tatt kan kjenne de transcendent idéer Gud, frihet, udødelighet. Dermed er all naturlig gudserkjennelse en umulighet, og det er logisk nok at Karl Barth erstatter Thomas' "analogia entis" med "analogia fidei" hvor guds-åpenbaringen faller "senkrecht von oben", uten å ha noen som helst tilknytning til menneskets virkelighet, unntagen mottagelse i tro og lydighet.

Jeg tiltar meg retten å karakterisere denne utviklingen som det annet syndefall. Mennesket blir nå, som St. Augustin sier, "incurvatus in se", innkrøket i seg selv, hvilket er hans definisjon av synden.

På det sosiale området har dette, så vidt jeg kan se, først og fremst to konsekvenser, nemlig subjektivisering og

konvensjonalisering. Hvert menneske er overlatt til seg selv og må rekonstruere verden og eksistensen ut fra sin subjektivitet. Det må krype inn i sin kakkelovn, slik Descartes gjorde for å få fred, inntil det finner det sikre utgangspunkt i subjektiviteten: "Je pense, donc je suis". Derfor sier også Kierkegaard at subjektiviteten er alt. I vårt århundre har disse noble filosofers tankevirkosomhet hatt tendens til å bli erstattet av aktivitet, slik Descartes' landsmann Brigitte Bardot uttrykte det i en sang: "Je danse, donc je suis". Min aktivitet er et bevis på min eksistens, filosofi er å gjøre noe, slik et statsautorisert eidsmeglertfirma uttrykte det i en annonse: "Vår filosofi – å yte service".

Med konvensjonalisering mener jeg rett og slett at det samfunnsmessige liv organiseres ved at man blir enig om å inngå en sosial kontrakt, bygget på felles forestillinger (jf. Menneskerettighetskonvensjonen). Den første og nest viktigste av disse er den amerikanske *Declaration of Independence*: "We hold these truths to be self-evident: that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable rights, that among these are life, liberty and the pursuit of happiness". Riktignok inneholder denne teksten en tydelig henvisning til Skaperen, men man får en mistanke om at dette bare er en from omskrivning for "naturen". Skaperen, les Naturen, har gjort at alle mennesker er like fra fødselen av, utstyrt med visse umistelige rettigheter: liv, frihet og søken etter lykke. For den franske revolusjons menn var det litt andre sannheter som var selvinnsende: "Frihet, likhet, brorskap". Hvorfor de er selvinnsende, får vi selvsagt ingen forklaring på, for dette er konvensjonelle sannheter, sannheter man er blitt enig om.

FN's Menneskerettighetserklæring er også konvensjonell. Den er bygget på den vestlige sivilisasjons konvensjoner

USA: provosert abort ved katolske klinikker? Kardinal Francis George, Chicago, har protestert mot et forslag fra Den amerikanske legeforening (AMA), som vil forplikte alle sykehus til et omfattende tilbud innen reproduksjonsmedisin. Han frykter at katolske sykehus - dem er det mange av i USA! - kan bli tvunget til å utføre steriliseringer og provoserte aborter. En talsmann for Den katolske helseorganisasjonen (CHA) kaller forslaget en innskrenkelse av den frie helseomsorgen. RM

Katolsk prest om Melody Grand Prix "Selv om man med rette kan komme med mange kritiske og negative synspunkter når det gjelder den musikalske kvaliteten, synes jeg likevel at Melody Grand Prix, eller Eurovision Song Contest, som den nå heter, spiller en viktig og betydningsfull rolle i det moderne Europa, et Europa der nasjonalismens og fremmedfryktens heslige og ulykkesbringende ansikt igjen har vist seg i

horisonten." Det skriver Martin Pender, kapellan og studentprest i Umeå, i det svenske kirkebladet *Katolskt Magasin* i anledning årets finale i Stockholm.

Pender sier at han helt fra barndommen av har vært opptatt av musikkens evne til å samle folk. Hans første "minne" om Grand Prix er fra 1968 da Cliff Richards "Congratulations" vant. "Minnet lever fremdeles

10

som er oppstått under kristendommens innflytelse. Kirken innser selvsagt dette, og er Menneskerettighetserklæringens varmeste støttespiller. Muslimske stater innser det også, for vel anerkjenner de at alle menn er skapt like, men at alle kvinner også skulle være det, faller det deres tradisjon tungt for brystet å anerkjenne.

Sekularisering

Konsekvensene for religionen er det vi kaller sekularisering. Sekularisering betydde opprinnelig å overføre kirkegods på verdslige hender, og opplysningstidens uttalte mål var å begrense kirkens makt og innflytelse på samfunnslivet, om det da ikke dreide seg om regelrett kamp mot kirke og kristendom. Årsakene til opplysningstidens bekjempelse av kirken var sikkert mangfoldige, men det er verd å merke seg at den ikke var statsmakten imot, siden denne litt etter litt ble i stand til å utvikle sitt eget makt- og kontrollapparat så godt at den kunne takke nei til de tjenester kirken måtte yte i middelalderen på dette området. Det ville være naivt å tro at vi her snakker om en rent filosofisk og idehistorisk utvikling, løstrevet fra andre og kanskje adskillig mektigere samfunnsmessige mekanismer.

Sekulariseringen fører til at det oppstår en konflikt mellom tro og fornuft, mellom religion og vitenskap. Den tanke at sannheten skulle kunne komme i konflikt med seg selv, at den sannhet som fornuften kom frem til, skulle stå i noe motsetningsforhold til troen, var en tanke som ikke engang var blitt tenkt i middelalderen. Siden "naturen tjener oss til spill", slik Alanus ab Insulis sa, viet min medbror Thomas fra Cantimpré bienes liv stor oppmerksomhet, og skrev et meget fyldig verk, "De apibus", hvor han fremla den vidunderlige kunnskap om Skaperen han hadde hentet fra disse insektenes merkværdige liv

og virksomhet.

I konflikten mellom vitenskap og religion måtte religionen selvsagt trekke det korteste strå. Naturvitenskapen var selvsagt nøye med å understreke at gudskunnskap lå utenfor dens felt, men det var ofte bare uttrykk for høflig forakt, slik vitenskapsmannen Laplanck sa til Napoleon da denne spurte hvor det ble av Gud i alt dette: "Sire, je n'ai pas eu besoin de cette hypothèse" ("Jeg har ikke hatt behov for å benytte meg av denne hypotese, Deres majestet").

Alt dette gjør at religionen blir skjøvet ut i privatlivets sfære, religion blir en privatsak. Dette er en annen av vår tids selvinnslysende sannheter. Også det religiøse mennesket subjektiveres. Kantianismens benektelse av menneskets mulighet for å nå det transcendent fører til pietismens sterkt subjektive erfaring av dialektikken synd og syndstiltgivelse, parret med en intenst følelsesmessig, for ikke å si nesten erotisk opplevelse av hvor godt det er "når Jesus og eg åleine er".

Om å "hvile i mysteriene"

I tråd med tendensen til å erstatte tenkning med gjøren og laden ("Je danse, donc je suis") er, ikke minst i disse siste tider, religionen også blitt stedet for marginal virksomhet, stedet hvor det vidunderlige, det ekstraordinære kan skje: mirakuløse helbredelser, åpenbaringer, sansbare resultater i form av lykke og rikdom ("Lord, won't you give me a Mercedes Benz"). Mye av dette har klare paralleller til sekulære åpenbaringsfenomener som ufoer og lignende, - nisser og troll i en teknologisk forklødning som kan være spiselig for moderne mennesker.

Hvordan lever så de tradisjonelle kristendomsformer med dette? Mitt svar er: De hviler i mysteriene. De feirer de hellige sakramenter og uttrykker seg i de åpenbarte mysteriers språk. Hver gang jeg bestiger prekestolen i St.

Dominikus, innrømmer jeg rett ut at det er som om nominalismens seier aldri hadde funnet sted. De tradisjonelle religionsformer kan rett og slett ikke leve med nominalismen, så vidt jeg kan se. At dette kan være noe av årsaken til tilbakegangen for de tradisjonelle kirker i den vestlige sivilisasjon, kan neppe benektes.

Nå står det heller ikke til å nekte for at den latinske kirke selv har gjennomgått en viss form for sekularisering. Jeg tenker da ikke først og fremst på den "sekulariserte" måten å feire liturgien på mange steder, og som springer ut fra velmente, om enn klossete forsøk på å bringe mysteriene nærmere folket. Jeg tenker på de hellige bilder, som tidligere har vært gjenstand for drøftinger her i Katolsk Forum. Fra det 13. til det 16. århundre mener jeg det er tydelig å se at den sakrale kunst mer og mer blir religiøs kunst, dvs. kunst med religiøse motiver, men uten evne til å gjøre det usynlige synlig, inntil det hele forfaller til barokkens storslagne, men fullstendig illusoriske fremstilling av det hellige. Det har vært gjort mange og prisverdige forsøk i det 20. årh. på å fornye den sakrale kunst ut fra moderne premisser, men etter min mening lite overbevisende. Den fornyede interesse for Østens ikonmalerier i Vesten er derfor interessant fordi ikonenes formspråk i virkeligheten går tilbake til det prenominalistiske univers.

I parentes vil jeg bemerke at det kunne være interessant å studere hvorvidt dyrkelsen i den latinske kirke av det Allerhelligste, den hellige Hostie, kanskje kan ha bidratt på sitt vis til denne sekulariseringen av den sakrale kunst. Den intense dyrkelse av Kristi nærvær i den konsekreerte hostie kan ha absorbert evnen og trangen til å se det usynlige i de synlige bilder.

Forfekter jeg da et i egentlig forstand reaksjonært standpunkt, reaksjon forstått som tilbakevenden til tidligere

etter 30 år! Det var virkelig forbausende å se hvordan musikk kunne bryte ned nasjonale motsetninger. I Nord-Irland var striden mellom de irske republikanerne og de engelskvennlige lojalistene under oppseiling, mens det på mitt lille fødested på den irske sørkysten fantes barn i mottagelig alder som sang 'Congratulations' og danset til Englands Grand Prix-bidrag."

INDIA: volden mot kristne fortsetter
Voldsbølgen mot kristne i India synes ikke å vilje avta. Etter mordet på fransiskanermunken George Kushikandam i Assisi Ashram i erkebispedømmet Agra i begynnelsen av juni - han ble stukket i hjel av seks menn mens han tilbragte natten ute på grunn av heten - og en rekke bombing av kirker i de siste ukene, er nok en misjonær blitt drept: Den 11. juni fant bygningsarbeidere i Kaniyawal i delstaten Punjab den halvt forkullede kroppen til presten Asish Prabash (22). Prabash var engasjert i bevegelsen

"Feltog for Kristus". Ifølge politiet ble Prabash angrepet av seks menn og drept med kniv før man tente på kroppen hans.

Bomber utplassert av hindu-ekstremister har i den senere tid gjort stor skade på flere kirker også i delstaten Uttar Pradesh. Volden mot kristne rundt om i India har foregått i flere år. Bakgrunnen er at hindu-ekstremistene hevder at kristne misjonærer undergraver det tradisjonelle indiske samfunn og den indiske nasjon idet de trekker folk fra de lavere kaster til det kristne budskap.
CATHOLIC HERALD

tidens prenominalistiske univers? I en forstand ja, i en annen forstand nei.

Ja, fordi vi aldri kan slippe taket på Guds navn og deres riktighet. Vi kan ikke la være å bekjenne at Gud er én, allmektig, rettferdig, god og barmhjertig. At dermed det ondes problem blir stående som en torn i tankens kjød, får heller våge seg. Vi kan aldri gå med på, uten å falle fra troen, at "god" i menneskelig forstand betyr "ond" i Guds mening, eller "rettferdig" "urettferdig". Å ville flikke på de antropomorfe, guddommelige attributter ved å gjøre Gud Fader til Gud Moder, er godt ment, men fører verken hit eller dit. Guds rettferdighet og godhet er forskjellig fra godhet og rettferdighet i menneskelig forstand, men ikke så forskjellige at de motsier hverandre. De er, som jeg sa, ikke kommensurable, men analoge begreper. Ordnes mening hviler på den ytterste signifikante, og det er den ytterste signifikante som gjør at godhet er godhet, og ikke ondskap, at rettferdighet er rettferdighet, og ikke urettferdighet. Jeg våger å stille et enda mer provoserende spørsmål: Kan man i det hele tatt vite hva mennesket er uten å vite hva Gud er? Kan man ha en antropologi uten å ha en teologi?

Platons hulemyte er like grunnleggende for vår sivilisasjon som Bibelens skapelsesmyte. Vi mennesker sitter fastlenket med ryggen til en jordvoll og stirrer på de skyggebildene som passerer foran oss på veggen, omtrent som tilskuerne til balinesisk dukketeater. De bildene vi ser skyggene av, er heller ikke virkeligheten, men er kun bilder av den sanne virkelighet, "det virkelig værende", som Platon kalte det.

Moderne vitenskap er basert på studiet av *fainomena*, fenomenene, det som viser seg, det vi ser. Vitenskapsmennene studerer fenomenenes regelmessighet og forutsigbarhet. Når en av dem f. eks. påviser at bildet av en hest regelmessig dukker opp hver gang skygge-

bildet av tre kyr pluss et eselhode viser seg, blir han belønnet med en doktorgrad.

Dette er vel og bra, og studiet av fenomenene har ført oss langt i teknisk kunnen. Men samtidig vet vi jo at dette ikke er alt. Descartes mente at mennesket er en maskin, og dermed la han grunnen til mye av moderne medisin. Det skal han ha takk for, men samtidig har vi en viss intuisjon om at hva mennesket angår, er helheten mer enn summen av delene.

Det er denne visse intuisjon som kommer til uttrykk i revens hemmelighet i "Le Petit Prince" av Antoine de St. Exupéry. Den lyder: "Det er bare med hjertet vi ser tydelig; det vesentlige er skjult for øynene". Og boken slutter slik: "Dette er et stort mysterium. For dere som også er glad i den lille prinsen, på samme måte som for meg, er ikke universet det samme dersom en sau som vi ikke kjenner, et eller annet sted, vi vet ikke hvor, enten har spist eller ikke har spist en rose.— Se opp mot himmelen. Spør deg selv: Har nå sauen spist blomsten eller har den det ikke? Og da kommer du til å oppdage hvordan alt forandres— Og ingen voksen vil noensinne kunne forstå at det skulle være så viktig."

De intrikate sporene som William fra Baskerville fulgte, førte til noe, men allikevel ikke til noe. Men de er det eneste vi har. Godt er godt, og rettferdighet er rettferdighet. Derfor er språket en gudinne vi må bøye oss for og tilbe. Språket er, sa jo Ludwig Wittgenstein, den stige vi klatrer oppover, men når vi er kommet til toppen, må vi sparke den bort under oss. Dette ligner veldig på det som kalles den apofatiske teologi eller "via negativa", og som sier at det høyeste vi kan nå i gudskunnskap, er å vite at vi ingenting vet. Det fortelles om St. Thomas at han hadde et syn hvor Kristus roste ham og sa:

"Bene scripsisti de me", men etter å ha skuet mysteriet, tillot helgenen seg å motsi vår Herre og sa at alt han hadde skrevet, bare var halm.

Det ufattelige blir fattbart

Når vi er kommet til toppen av språkets stige, må vi sparke stigen bort under oss. Hva skjer da? For oss som elsker den lille prinsen, avhenger det av om sauen har spist rosen eller ikke – "c'est là un bien grand mystère".

Kristendommens store mysterium er at transcendenten trer inn i immanensen. Det som omfatter alt og som selv ikke omfattes av noe, blir iboende i menneskets natur. Ved at Gud blir menneske, blir det ufattelige fattbart, Guds rettferdighet blir menneskets rettferdighet.

De hellige fedre har sagt dette mye bedre enn jeg noen gang ville kunne. Derfor lar jeg dem avslutningsvis komme til orde, og jeg ber dere lytte oppmerksomt, for det er dyp innsikt og visdom de formidler:

Om inkarnasjonens mysterium sier den hellige Hippolyt i sin "Gjendrivelse av alle vranglærer":

"Vi vet at han tok kjød av Jomfruen, bar det gamle menneske i seg og dannet det på nytt. Vi vet at dette mennesket er eltet av samme deig som oss, for var det ikke slik, var det til fånyttes vi fikk befaling om å etterligne vår lærer. Dersom dette menneske var av et annet vesen enn vårt, hvilken hensikt skulle det ha å befale meg, svak som jeg er av natur, å gjøre som ham, og i hvilken forstand skulle han kunne sies å være god og rettferdig? Men for at man ikke skulle tro at han var forskjellig fra oss, utsatte han seg for tretthet, for sult og tørst, han fant hvile i søvnen, han motsatte seg ikke lidelsen, underkastet seg døden og åpenbarte oppstandelsen. I alt dette ofret han det mennesket han var, slik at du ikke skal bli nedslått når du lider, men bekjenne at du er et mennes-

POLEN:

beklager dagens anti-semittisme

Som et ledd i kirkens selvransakelse i anledning år 2000, har Polens kardinal Glemp kommet med en "skyldserkjennelse" på kirkens vegne: Kardinalen beklager den "anti-semittisme" som fremdeles finnes i kirken i Polen, og da særlig den som finnes blant landets yngre katolske prester. Kongressen av europeiske jøder har reagert positivt på kardinal Glemps utspill.

CHRIST IN DER GEGENWART

Misjon i vår tid?

De som allerede er engasjert i kirken, må få anledning til å styrke sitt forhold til Gud. Så kan de i neste omgang dele av sin erfaring. Slik må misjon foregå i vår tid, sier Knut Grønvik, misjonsprest i Aeropagos (tidligere Den nordiske kristne Buddhistmisjon).

Folk kommer aldri til å oppsøke noe som bare fremstår som lære og systemer, sier Grønvik i bladet "Østen og vi", som utgis av Aeropagos. Han understreker at folk ønsker å møte overbevisning, møte levende mennesker og miljøer. De søker ordet som ble menneske - ikke mennesker som blir ord.

12

ke, og venter på det du dermed har i utsikt."

Om Guds ubegripelige begripelighet sier den hellige Maksimos Bekjenner i "Fire hundre kapitler om kjærligheten":

"Guds Ord ble født i kjødet én eneste gang, men på grunn av sin menneskekjærlighet ønsker han stadig på ny å fødes etter Ånden i dem som vil det. Den gang ble han et spedbarn; når han fødes på ny, tar han form etter den enkeltes fatteevne. Han fremtrer på en slik måte at han vet at den som tar imot ham, kan fatte det. Det er ikke motvillig han forminsker åpenbaringen av sin storhet, men han vurderer oppfattelsesnivåen til dem som lengter etter å se. Slik viser Guds Ord seg alltid tilpasset forestillingene hos dem som har del i ham, samtidig som han forblir usett av alle på grunn av mysteriets overveldende karakter. Derfor er det, med tanke på mysteriets velde, klokt av den guddommelige apostel å si: 'Jesus Kristus, i går og i dag den samme, ja, til evig tid' (Hebr 13, 8), for han visste at mysteriet alltid er nytt, og aldri skal sinnet finne det foreldt."

GUDS HJERTE

Guds hjerte vet vi ikke,
men vi vet
noe som overstrømmer oss
som et regn over hendene.

Hans øyne ser vi ikke,
men vi ser
usynlig lys over alle ting
som i sommernatten.

Hans stemme hører vi ikke,
men vi finner
veier overalt og spor i hjertene
og stier med lavmælt lys.

*Fra "Sommeren i gresset" (1956)
av Rolf Jacobsen*

Leserbrev:

Tanker omkring mitt møte med St. Josephsøstrene

Sommeren 1995 døde min hustru av kreft, og for meg som for andre som mister sin kjæreste, fulgte en vond tid.

Ved en såkalt tilfældighet ble jeg oppmerksom på retrettene hos St. Josephsøstrene på Nesøya. Jeg visste lite og ingenting om retretter, men meldte meg på - det var nok en flukt.

Jeg var deprimert og full av sorg, men følte trygghet, og det var godt å få snakke og bli møtt av en nonne som kunne lytte og være nærværende.

Et par episoder har festnet seg, og jeg vil huske dem så lenge jeg lever. Jeg satt en ettermiddag og klaget over at jeg ikke klarte å gråte. "Min" nonne spurte helt uventet om jeg hadde bedt om dette. Før jeg la meg til å sove, ba jeg om å få gråte. Svaret kom alt samme natt i en vakker drøm om min hustru. Drømmen sluttet, og jeg våknet. Da var det bare en ting å gjøre. Jeg gikk ut, satte meg på trappen, så opp på en stjerneklar nattehimmel og takket av hjertet.

Som salme ved avslutningsgudstjenesten hadde "min" nonne funnet frem min hustrus yndlingssalme: "Kjemp for alt hva du har kjært."

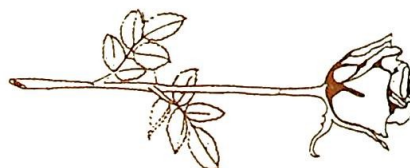
Da kom tårene.

Siden har jeg hatt gleden av å være årlig deltager ved retrettene på Nesøya. Etterhvert har også nytten og nødvendigheten av den gode stillheten som råder der, gått opp for meg. Med enkle ord og spørsmål har jeg fått hjelp og innføring i mange av livets problemer.

For meg har det vært en vandring i et stykke ukjent landskap. Min veileder har ikke famlet, ikke lett eller vaklet. Hun har gitt av sin trygghet. På samme tid mild og sterk. På samme tid myndig og ydmyk.

Jeg har takket mange ganger, og vil gjøre det på denne måten også, i dette St. Josephsøstrenes jubileumsår.

Per Vollset

Kjærlighetens "våpen"

Det er en utfordring som ligger og venter på de fleste: å se at kristen kamp bare kan kjempes med kjærlighetens "våpen", skriver Tor Eika, leder ved Institutt for sjelesorg, Modum, i instituttets informasjonsblad *Badstikka*. Det gjelder i alle slags for-

hold mellom mennesker, skriver Eika, i familien, i arbeidslivet.

"Det handler ikke om maktesløshet. Men den makt som til syvende og sist beholder æren, bærer Guds signatur. Den erfarer snarere lidelse, enn den volder lidelse," skriver Tor Eika.

SVERIGE: økumenisk problem

"Hva sier den katolske kirke til forslaget fra Svenska Kyrkans kirkemøte om at homoseksuelle par skal kunne vies i kirken på samme måte som heteroseksuelle par?" Det er kirkebladet *Katolskt Magasin* som retter spørsmålet til biskop Anders Arborelius, som kort og greit svarer: "Det er helt fremmed for oss. Det kommer til å bli et problem i den økumeniske samtalen at man driver det så langt."

Gunnar F. Guðmundsson: 1000 års kristendom på Island

13

St. Hansaften år 1000 - dagen før festen for døperen Johannes - stod to godt rustede grupper overfor hverandre på Thingvellir på Island, stedet der Alltinget møttes hver sommer. Begge parter var rede til å kjempe for sin sak, for den lov og rett de mente skulle råde i landet, og det syntes å gå mot to adskilte statsdannelser på øya: en kristen og en hedensk.

Da ba kristenflokken en av sine ledere, Hallur fra Sida, om å deklare en lov de som kristne kunne følge. Han etterkom ikke deres ønske, men ga seg til å forhandle med lovsieren, høvdingen Thorgeir fra Ljosavatn, som var hedning. Men Thorgeir la seg ned under en skinnfell, og der ble han liggende hele dagen og hele natten uten å si et ord. Dagen etter stod han opp, kalte mennene til Lögberg, "lovberget", og holdt en kort tale som gjorde sterkt inntrykk. Han understreket hvor viktig det var å bevare freden: "Det vil bli klart at om vi bryter loven, så skal vi også bryte freden."

Så fikk Thorgeir begge gruppene til å gå med på å slutte opp om den lovttekst han hadde tenkt ut. Først da oppslutningen var klar, kunngjorde han selve loven: Alle skulle bli kristne og la seg døpe. Men de gamle lover som tillot å sette ut barn og ete hestekjøtt, skulle ikke endres.

Gunnar F. Guðmundsson - er islending og historiker; artikkelen, opprinnelig skrevet på islandsk for det tyske Ansgarwerks blad "Informationen - zur katholischen Kirche in den Nordischen Ländern", gjengis med forfatterens vennlige tillatelse.

Videre skulle privat ofring til de gamle guder fortsatt være tillatt.

Dette lovvedtaket en vakker sommerdag gjorde islendingene til en kristent folk, og uten at det fløt en dråpe blod. Et slags samspill mellom guddommelig forsyn og kloke menns råd.

Slik er det bildet de gamle kilder tegner av hvordan islendingene tok imot kristendommen. Og dette bildet holder islendingene høyt når de nå feirer 1000 års kristendom i landet. Fra historikerhold hevdes det imidlertid at bildet nok har mer med legenden enn med virkeligheten å gjøre, og at vedtaket på Alltinget sannsynligvis skjedde i 999 og ikke 1000 - men slike innvendinger har liten virkning. Sikkert er det imidlertid at innføringen av kristendommen har en noe mer stormfull forhistorie enn tradisjonen vil ha det til, en forhistorie som kaster mer lys over hendelsen på Thingvellir hin St. Hanskveld.

Kristendommen kom til Island med de første landnåmsmenn. I Ari Frodes "Islendingabok", forfattet omkring 1130, heter det at da de norske landnåmsmennene kom til Island på slutten av 900-tallet, fantes det allerede irske munkere på

øya. Enkelte stedsnavn synes å underbygge Aris ord, men ellers vet man lite om disse munkene, og de har heller ikke etterlatt seg noen klare spor i kristendommens historie på Island.

På den annen side later det til at flere av innflytterne selv var kristne - det gjelder særlig dem som underveis til Island hadde oppholdt seg på de britiske øyer. Det er også verd å merke seg at mange av dem som kom i landnåmstiden, hadde keltiske navn. I "Landnámabok", også av den "lærde" Ari, heter det at storparten av sønnene til de kristne innvandrerne etterhvert vendte seg til hedendommen, blant annet fordi det var eneste måte å oppnå politisk makt på. Men det er lite trolig at Island ble et gjennom hedensk land. Og kort etter 980 begynte organisert misjonsvirksomhet og forkynnelse på Island: En saksisk misjonsbiskop og hans islandske følgesvenn Thorvald var de første som kom.

Så fulgte de misjonærer som Olav Tryggvason sendte ut, og de opplevde trusler om både vold og mord. Ari Frode sier lite om hvorvidt de lyktes i sitt ærend - kanskje for ikke å ta glansen fra kristendomsvedtaket i år 1000! - men det er kjent at enkelte innflytelsesrike høvdinge i hver av de fire landsdeler omvendte seg til kristendommen. Disse høvdingene og deres følgesvenner viste seg å være like sterke som hedningene, og de greide altså å hevde seg.

Flere faktorer må trekkes inn når man skal kaste lys over trosskiftet på Island. Kildeskiftene forteller at Olav Tryggvason brukte tvang for å få islendingene til å ta imot kristen-

Islands nasjonalhelgen: den hellige Thorlákr (+ 1193)

Den hellige Thorlákr studerte i Paris og Lincoln, England. Som ung prest og som biskop av Skálholt gjorde han seg særlig bemerket ved sin innsats for å fremme kirkelig disiplin og ved sitt eget eksemplarske liv. Han grunnla et augustinerkloster ved Thykkvibær, sør i landet. Det kjente verket *Thorlákssoga* forteller om hans liv og virke. Tradisjonelt feirer man hans festdag 23. desember, som er hans dødsdag, men siden pave Johannes Paul IIs besøk på Island i 1989, er nok en festdag knyttet til hans navn: 20. juli, dagen for hans helligkåring da hans jordiske levninger ble tilbakeført til Skálholt.

14

dommen: Fire høvdingesønner ble tatt som gisler og truet med døden. En viktig faktor var islandingenes ønske om å leve i fred. De var ikke vikinger, men vanlige bønder som hadde slått seg ned i dette fjernliggende landet for å drive jordbruk i fred og ro. Men nettopp det ville vært nærmest umulig uten en felles lov og en felles tro i landet.

Et annet viktig moment er at kristentroen ikke ble påtvunget islandingene med vold og makt, slik som f.eks. i Norge. Landets politiske forfatning forble langt på vei uendret. Enhver som ønsket det, kunne fortsatt, på privat basis, holde fast ved den gamle religiøse praksis. Og man kunne fortsatt holde i hevd de gamle fortellinger og dikt fra hedensk tid. Etterhvert ble det nettopp kirkens egne vigslende tjenere som festet de gamle fortellingene til pergamentet og på den måten bevarte dem for ettertiden.

Etter at Alltinget hadde stemt for å anta kristendommen, ble tingmennene døpt. Det var nærliggende å legge den hellige handling til Öxará, elva som renner gjennom Thingvellir, men mennene var lite lystne på å bli neddykket i kaldt elvevann, og man valgte å begi seg avsted til en av de varme kildene i området.

Denne massedåpen skjedde altså ikke som et resultat av noen undervisning i troen, den var snarere et første tegn på kristen tro. Samtidig var den en formell bekreftelse for dem som hadde politisk makt, til å styre utviklingen av det islandske samfunn i kristen retning.

Det var stort sett utenlandske misjonsbiskoper og prester som stod for det kristningsverk som

Fra Thingvellir. Foto: Kirkjublaðið

fulgte i årene etter Alltings-vedtaket. Den første innfødte islandske biskop, Ísleifur Gissurarson, ble først vigslt et halvt århundre senere (i Bremen i 1055 eller 1056). Det ble hans sønn og etterfølger, Gissur Ísleifsson (1082-1118), som la den egentlige grunnsteinen for organiseringen av kirken. Han lot bygge en domkirke på farseiendommen Skálholt og forordnet innkreving av tiende, en forutsetning for finansiell uavhengighet for kirken.

Domkirken på Skálholt var landets første bispesete. Den var viet til apostelen Peter, den første pave. Gissur hadde selv besøkt Peters grav i Roma.

I 1106 ble nok et bispesete opprettet på Island, nærmere bestemt på Hólar i Hjaltadal, nord på Island. Domkirken der ble viet til den helli-

ge Jomfru, Guds mor Maria.

Festlighetene nå i sommer i forbindelse med 1000-årsmarkeringen for kristendommen på Island blir en fest for hele nasjonen. For å understreke dette samlende aspektet, etablerte man allerede for noen år siden en festkomité der landets prominens har sete: presidenten, statsministeren, presidenten for henholdsvis Allting og Høyesterett samt den evangelisk-lutherske biskop (biskop for 89% av befolkningen).

Men markeringen skal også være en fest for den "islandske" kirke, som påberoper seg ubrudt kontinuitet siden år 1000. For å understreke dette, søker den lutherske kirke og enkelte prester å identifisere seg med den tidlige kirke på Island; de knytter bl.a. an til den hellige Thor-

“Kristskirkja”, den katolske domkirken i Reykjavik, er et kjent landemerke i den islandske hovedstaden. Den stod ferdig i 1929 og var inntil nylig landets største kirke; den er den største katolske domkirken i Norden. I forbindelse med 1000-årsmarkeringen for Islands kristning er kirken, som den første i Norden, utnevnt til “basilica minor”, en utmerkelse som innebærer en spesiell tilknytning til paven og Den Hellige Stol.

Foto: Kirkjublaðið

lâkr (+1193), Islands nasjonalhelgen, samt gjenoppliver gamle religiøse skikker som valfarter med bønn og pilegrimskors (som ved det lutherske prestestevnet sommeren 1999). Andre har påpekt at de gamle klosterfelleskap, som ble opphevet ved reformasjonen, fortsatte å fungere lenger enn tidligere antatt.

Dette kan nok både katolikker og lutheranere enes om. Men andre deler av “arvegodset” fra forgangne århundrer trekkes det snarere et glemselens slør over: Som f.eks. kravet om å “lyde paven i Roma” slik det het ordrett i islandsk kirkerett i gammel tid.

For denne troskapen mot Roma måtte Jón Arason, Islands siste katolske biskop før reformasjonen, bôte med livet den 7.11.1550. ●

Ved grunnloven av 1874 fikk Island religionsfrihet. De første to katolske prestene kom fra Frankrike i 1857 og ble til 1875. I 1895 kom det to prester fra Danmark, og i 1896 kom de første fire St. Josefsøstre.

I 1870 fikk to islandske unggutter tilbud om å dra til Danmark og så til Frankrike for å studere: Jon Sveinsson og Gunnar Einarsson. Begge konverterte. Jon ble jesuitt-pater og virket senere som lærer og forfatter utenlands; hans bøker om islandske Nonni ble bestselgere på barnebokmarkedet i Tyskland. Gunnar Einarsson vendte tilbake til Island og ble handelsmann; i 1925 utnevnte paven ham til ridder av St. Gregorius' orden - en påskjønnelse for at han i hele 20 år trofast hadde holdt ut som eneste katolikk på Island!

Den katolske kirke på Island i dag:

Vekst og nye oppgaver

“Siden 1990 er antall katolikker på Island nærmest fordoblet; bare i fjor var økningen 25%. I dag har den katolske kirke på Island ca. 4000 medlemmer. En fjerdedel av dem er yngre enn 16 år.” Dette fremgår av en fersk rapport fra Reykjavik-biskopen Gijzen om den katolske kirke på Island. Den store tilveksten skyldes hovedsakelig innvandring, særlig fra Polen og Filipinene. Flertallet av polakkene kommer til landet for å arbeide fra seks måneder til et år i fiskeindustrien, “men når én gruppe drar, kommer en ny.” Men også antallet katolikker født på Island øker. Det er langt flere barnedåper enn begravelser: I 1999 henholdsvis 85 og 15. Og i det siste tiåret er ca. 250 mennesker blitt opptatt i den katolske kirke.

Et annet trekk, særlig merkbart de siste tre årene, er at katolikkene sprer seg stadig mer ut fra “kjerneområdet” omkring Reykjavik. Hele 40% bor nå i andre deler av landet. “Det finnes snart ikke det sted på Island som ikke har en katolikk blant sine innbyggere.” Noe som selvsagt har ført til nye utfordringer for sjelesorgen: Siden begynnelsen av 1980-tallet er flere kirker og kapeller, noen tilknyttet klostre, samt menighetslokaler blitt bygd. “Men her trengs flere,” fastslår rapporten. Noen steder stilles lutherske gudshus vennlig til rådighet for katolske gudstjenester. Flere prester flyttes nå ut fra Reykjavik-regionen; de må belave seg på adskillig reisevirksomhet i sine vidstrakte sogn, samt være villige til å trå til der det trengs i andre sogn. Det er 12 katolske prester på Island, to av dem islendinger. To islandske prester er utenlands.

Å sørge for regelmessig og hyppig eukaristifeiring er én ting, men, understreker rapporten, “det er faktisk viktigere at de troende regelmessig har mulighet til å treffe og snakke med en prest eller søster og sammen med dem bygge opp det kirkelige fellesskap på stedet, sørge for katekese og sakramentsforberedelse for barna”. Både ordenssøstre og legfolk yter en stor innsats i menighetenes dagligliv: “Takket være ordenssøstrenes og legfolkets innsats blir Guds ord forkynt og utlagt for de mange spredt-boende katolikkene, og de har regelmessig adgang til sakramentene.” Island har hele fem kvinnelige ordensfelleskap: St. Josefsøstre (3), Fransiskanersøstre (Franciscan Missionaries of Mary -14), Margaretasøstre (3 meksikanske søstre knyttet til den hellige Margaret Mary Alacoque), Teresasøstre (6 Missionaries of Charity) og, ikke å forglemme, Karmel-søstrene (11) i Hafnarfjörður. (Grunnstammen i Karmel i Tromsø kom derfra.)

Den katolske kirke på Island er i dag “godt etablert”, fastslår rapporten. “Den utgjør nå et vanlig ‘bispedømme’, det vil si: et kirkelige territorium under en biskop, med fire menigheter og 2 ‘rektorater’ som alle har sin residerende sogneprest eller rektor.”

Zimbabwe: ekskommuniser Mugabe!
Mike Auret, opposisjonspolitiker i Zimbabwe og tidligere leder for landets (katolske) Kommisjon for rettferdighet og fred, har oppfordret Roma til å eks-kommunisere president Robert Mugabe (som i sin tid gikk på skole hos jesuittene) for hans "forbrytelser mot menneskeheten". Regjeringen har "erklært krig mot sitt eget folk," og Mugabe "krenker sin embedsed når han

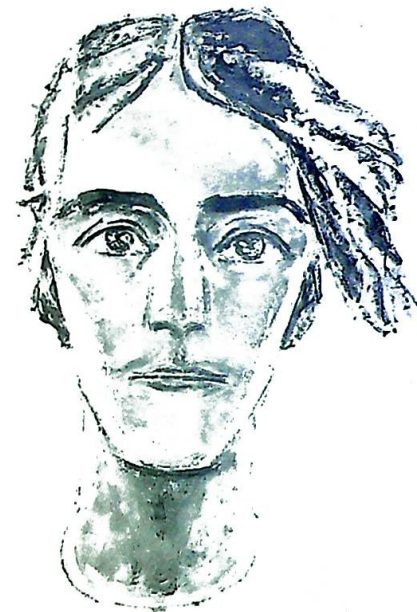
setter loven til side og nekter politiet å gripe inn for å bringe situasjonen under kontroll," sier Auret. Ifølge katolsk kirkerett kan kirken ekskommunisere katolikker for grove krenkelser av moralloven.

Auret, som stiller som motkandidat ved presidentvalget (som er over når dette leses) kritiserer Zimbabwes biskoper for bl.a. ikke i tide å ha tatt klart avstand fra

Mugabes maktpolitikk, og for nå å være for generelle og vage i sine uttalelser. Auret trakk seg i fjor som leder for Kommissjonen for rettferdighet og fred: Bakgrunnen var at biskopene nektet å offentliggjøre en rapport med dokumentasjon om 7000 tilfeller av drap, tortur og menneskerettsbrudd i den vestlige provinsen Matabeleland i perioden 1981 til 1987.

16 Olav Egil Aune: Kan vi male Jesus akkurat som vi vil?

Det ble luft i lukene da maleren Christian Skredsvig viste «Menneskenes sønn» i Kristiania i begynnelsen av 1890-årene. Vi skulle ha oss frabedt Jesus med hatt i handa, en ganske alminnelig legpredikant som riktignok klapper ei tulle på hodet...men likevel. Det som hendte på Jesu tid skulle fremstilles som på Jesu tid. Punktum. For et år siden gjestet utstillingen «Ecce Homo» Oslo. Jesus ble fremstilt som homofil. De samme reaksjonene, like voldsomme: Man fremstiller ikke Jesus som et vanlig menneske!

Er dette Jesus? Henrik Sørensens "Kristushode", 1933.

Det er underlig å tenke på. Hundre år imellom - riktignok har byen skiftet navn fra Kristiania til Oslo, men vi reagerer likt. Helt likt. Nå er det forskjell på en legpredikant og en homofil, vil noen si. Kom ikke her. Men reaksjonen er den samme, det er poenget - forskjellen er at i dag er Skredsvigs «Menneskenes sønn» et av nasjonens mest folkekjære bilder, et gullalderbilde som finnes i lesebøker og avbildes over alt. Slik tenker jeg foran dette svære bildet. «Sann Gud, sant menneske» - det betyr naturligvis sann Gud, sant menneske, ikke et eller annet midt imellom, en kloning som hverken hører himmel eller jord til. Sant menneske, det betyr at Jesus - ved Den Hellige Ånds opplysning - kan møte oss i en legpredikants skikkelse. Men det betyr antagelig også - om sant menneske betyr noe annet enn noe idealisert, idyllisert, prektig, ufeilbarlig, rent og ryddig - at Gud kan møte oss gjennom en homofil og aids-syks skikkelse. Og kan avbildes slik. Som på utstillingen «Ecce Homo».

Så: hvor riktig er den ene fremstillin-

gen, og hvor gal er den andre? Eller omvendt.

Den gode hyrde - eller?

Når det gjelder en avbildning av Gud, er det antagelig to teologiske prinsipper som gjelder. For det første: For oss som kristne ser saken annerledes ut enn den gjør for eksempel for jøder og muslimer. Vi tror at Gud ble menneske av kjøtt og blod, derfor er det også mulig å avbilde ham.

For det andre: Ethvert bilde - det kan være en metafor («Den gode hyrde»), det kan være et maleri - uttrykker to sannheter. Nemlig en ekte likhet - som betyr at jeg ved å betrakte en hyrde forstår noe virkelig om Jesus. Og en «enda større ulikhet», slik Laterankonsilet i middelalderen formulerte det - det vil si: Jesus, er slett ikke noen hyrde, og Gud Fader ikke en gammel skjeggete mann i skyene.

Like - eller ikke like

Hvis vi tar dette andre prinsippet, anvender det på Skredsvigs «Menneskenes sønn» og Elisabeth Ohlsons «Ecce homo», kan vi for det første slå fast at begge uttrykker noe sant om Jesus. Han er å finne i den norske hverdagen (Skredsvig), han er å finne hos et menneske som er aids-sykt (Ohlson).

Olav Egil Aune - er kultur redaktør i Vårt land og, som leserne vil vite, med i St. Olavs redaksjon.

Men han - Jesus - er ikke bare å finne i den norske hverdagen, han er større enn alle våre kategorier. Derfor kan vi tegne ham som en fange i Auschwitz. Vi kan tegne ham som en av de utstøtte, en som lever blant dem. Samtidig som han ikke bare er å finne sammen med dem som står utenfor det gode selskap. Altså må vi også kunne male ham som lekpredikanten på gårdstunet. Eller i homofilt selskap. Det går i det hele tatt an å fremstille Jesus på forskjellig vis. Også på måter som vi som kristne kan ta avstand fra. Eller ikke liker.

Som professor Geir Hellemo ved Det teologiske fakultet sa i et svært klargjørende intervju i Vårt Land da «Ecce homo»-utstillingen pågikk: «For meg er utstillinga uråd å oppfatta som god religiøs kunst. Men det er mogleg å

Roma: ingen invitasjon fra Putin

Et besøk i Russland har lenge stått høyt på pave Johannes Paul IIs ønskeliste, men det kom ingen invitasjon da president Putin i forbindelse med sitt Italia-besøk også var hos paven. Allerede i 1989 inviterte Michael Gorbatsjov paven til Russland, og han gjentok invitasjonen i 1991; senere fulgte Boris Jeltsin opp. Noe besøk er det likevel ikke blitt: Den ortodokse kirke har hele

tiden vært negativ: Den mener den katolske kirke driver "proselyttisme" i Russland. Disse anklagene spilte med da Russlands nye religionslov ble innført i 1997 - en lov paven har protestert kraftig mot: Loven diskriminerer andre religiøse fellesskap enn de som loven definerer som tradisjonelle på russisk mark, d.v.s. ortodoksien, islam, jødedommen og buddhismen.

Forholdet mellom den russisk-ortodokse

og den katolske kirke har bedret seg noe i den senere tid, og i Roma hadde man nok håpet at Putins besøk skulle resultere i en invitasjon, skriver Catholic Herald. Vatikanets pressetalsmann Joaquin Navarro-Valls opprettholder fremdeles en viss optimisme og kommenterer saken slik: "Innntil en dør lukkes igjen, er den fortsatt åpen!" Underforstått: De tidligere invitasjonene er ikke trukket tilbake.

sjå på bileta som viktig kjønns politisk kunst. Føremålet er ikkje å gje utdjupa religiøs innsikt, i alle fall ikkje for meg. Bileta ønskjer derimot å tvinga tilskodaren til å ta stilling i ein ideologisk kamp».

Våre små systemer

Problemet oppstår et ganske annet sted. Nemlig dersom Skredsvig hardnakket mente og påsto at Jesus var en norsk legpredikant. Hvilket han ikke gjorde.

Eller Ohlson mente at Jesus var svensk homofil. Om så var, da hadde vi hatt grunn til å være sjokkerte. Han var naturligvis verken det ene eller det andre. Han var heller ikke Henrik Sørensens yngling, slik han er avbildet i Hamar domkirke.

Når vi «avbilder» Jesus, gir våre bilder alltid uttrykk for vår tro. Kanskje også vår lengsel etter å kunne tro. I visse tilfeller også for vår ateisme. Aldri mer enn det. Det er våre lengsler

vi maler. Ikke det ene, sanne, objektive, uangripelige bildet av Jesus. Slik er det. For som Lord Tennyson sier: «Våre små systemer har sin dag. Men Han - Gud - er mer enn våre små systemer.»

Speil av evighet

Vi kan ønske oss bildet av Kristus som et speil av evigheten. Han avbildes slik. Slik også. Mens Mathias Grünewald - i sitt blodige Isenheimeralter - spikrer en pestsliten, forlatt Kristus til korset, et

Christians Skredsvig: Menneskenes sønn. "I Skredsvigs Jesuskikkelse er 'menneskenes sønn' fremstilt som en alminnelig mann, lik de andre i bildet. Legpredikanten er kommet til gards og står beskjedent plassert i bakgrunnen, i en gruppe personer med barn og voksne, gamle og unge. All oppmerksomheten er, tross den noe perifere plasseringen, rettet mot hans skikkelse. Han står med hatten i handa og klapper en liten pike på hodet; en velsignende gest. I forgrunnen til venstre kommer en mann med en ung pike i trillebår; hun trenger helbredelse slik som Jairus' datter. Til venstre i bildet ses trammen på bolighuset med fargeglad tepper og planter lagt satt ut til ære for det spesielle besøket. Skredsvig har, i beste grundtvigianske ånd, lagt en hellig handling til et alminnelig bygdemiljø. Bygningene, påkledningene og den blakke hesten er elementer som alle understreker en norsk tilknytning." Fra katalogen til Nasjonalgalleriets utstilling "Malernes Jesus".

Edith Stein den fjerde kvinnelige "kirkelærer"?

Edith Stein (1891-1942) - filosof med jødisk bakgrunn, senere katolikk og karmelittnonne - kan bli den fjerde kvinne i kirkehistorien som utnevnes til kirkelærer. Det sa p. Abelardo Lobato, rektor ved det pavelige romerske akademiet St. Thomas under en kongress om kristen feminisme i Roma nylig. Det er Troskongregasjonen som har avgjørelsen i slike saker, men det heter seg

at paven er begeistret for tanken.

Edith Stein led som kjent martyrdøden i Auschwitz og ble i fjor helgenåret samt utnevnt av paven til "kvinnelig vernehelgen for Europa" sammen med tre andre hellige kvinner: Katarina av Siena, Teresa av Avila og Thérèse av Lisieux. "Edith Stein hører, sammen med Simone de Beauvoir og Simone Weil, til kvinneskikkelser som lyser opp i det 20. århundre," sa Lobato under kon-

gressen i Roma. Dersom Edith Stein utnevnes til kirkelærer, er det en anerkjennelse av at hennes filosofiske arbeider i særskilt grad har gitt varige bidrag til dypere forståelse av Gudsmysteriet. Edith Stein, som i sin ungdom var assistent hos filosofen Edmund Husserl, tok tidlig avstand fra sin jødiske trobakgrunn og erklærte seg som ateist, men fant etterhvert frem til katolsk kristentro.

CATHOLIC HERALD

18

Kristus-bilde som hadde en slik utstråling av grusomhet og uhørt «sannhet» at folk ble friske foran det. Noen vil si: Men Kristus i et aids-sykt bilde, nei? Pesten kan ramme hvem som helst, også en Kristus i menneskets skikkelse. Da vil jeg si: Så vil også aids kunne det. Siden sykdommen allerede romsterer i verden. Og kan spres på måter som også de som er klare med definisjonene, vil kunne beskrive uten å måtte bruke ordet synd. Om det skulle være definisjonen på hva vi kan avbilde eller ikke.

*Mister vi det av syne
at Jesus slo opp sitt telt
midt på torget,
er vi inne i
en direkte krafttapping
ja, en idyllisering
av evangeliet.*

Jesus ble - provoserende nok - verdslig ved at han slo opp sitt telt midt på torget. Dette er det uhørte ved evangeliet. Mister vi det av syne - også i sine mest ekstreme former og avbildninger - er vi inne i en direkte krafttapping, ja, en idyllisering av evangeliet. Hele spekteret må med, gleden og grusomheten, skjønnheten og uhyrlighetene. Det er der kunsten er, den gir oss «våre» bilder av Kristus i verden. Albert Schweitzer sa at «hver tid, hver epoke finner sine egne tanker, idéer og tilstander igjen i Jesus - hvilket naturligvis er den eneste måten vi kan levendegjøre ham på. Vi skaper ham i samsvar med vår egen karakter».

Vi gjør det. For å klare å holde fast.

Dostojevskijs anfektelse

Da Dostojevskij og hans kone Anja var på reise i Europa, stanset de i Basel.

Dostojevskij ville se Hans Holbein d.y.s «Den døde Kristus i graven». Etter møtet med det rystende bildet skriver Anja, etter å ha tatt for seg detaljene, en etter en: «...i det hele tatt har bildet så stor likhet med et dødt menneske (ikke en død guddom) at jeg aldri ville våget å bli alene med det. La gå at dette er slående sant, men estetisk er det ikke, og hos meg vakte bildet bare motvilje og forferdelse. Men Fedja ble begeistret, han klatret til og med opp på en stol for å ta bildet nærmere i øyesyn». «Av et slikt bilde kan en miste troen» - var dikterens dom. For hvordan skulle dødens lover kunne overvinnes når ikke engang Han kunne overvinne dem? Dette bildet - som regnes for et av kristenhetens store - drev ham, tross anfektelsene ved den til de grader materialiserte Kristusfremstillingen, videre mot hans store roman Idioten.

Er dette Jesus? Detalj fra Hans Heyerdahl: Kristi gravleggelse. Kopi etter Ribeira, 1897.

Hvordan ser Gud ut?

Et annet eksempel: Graham Greenes Makten og æren, denne whiskypresten som «verken er god nok eller ond nok», men både god og ond, og dermed en usedvanlig vellykket formidler mellom Gud og mennesket. Det var gått opp for presten at sentrum i hans tro besto i et uavviselig mysterium - «at vi mennesker er skapt i Guds bilde». Altså: Avbilder mennesket Gud, må man ut fra det også kunne slutte noe om Guds eget bilde. Hvordan ser Gud ut? Det hadde presten prøvd å forklare barna i religionstimene. Gud ble sammenlignet med far eller mor, søster eller bror - alle de kjente bildene på personlig kjærlighet. Han hadde likevel sett seg nødt til å tilføye at «Gud var far og mor, men han var også politisoldaten, dommeren og den sinnsyke. Et vesen som hadde noe til felles med Gud, dinglet i galgen eller sprellet i groteske stillinger foran geværene i en fengselsgård eller under parringen».

Rammes av oss selv

Det er bare dette, det er snakk om en forvandling - romanen, akkurat som bildet, forteller ikke den bibelske historie. Den - og det - bruker bilder derfra for å kaste lys over historien nå.

Vi skal reagere på bilder. Med raseri, skuffelse eller kjærlighet - alt etter som. Ikke bare like det vi liker, og nekte det andre liv. For de er der. Som uttrykk for våre fantasier, lengsler og vår frykt. Om vi lukker oss inne og bare diskuterer bildene på dogmenes og også på private fordommers premisser, og ikke vil se tingene i menneskets sammenheng («sann Gud, sant menneske»), rammes vi raskt av oss selv - som forfatteren Georges Bernanos sviende ser det: «Den nye hedningestat oppsto da folk slo seg sammen i middelmådigheten».

Gud er større enn bildene.

Og bildene er ikke større enn våre fantasier. Og derfor viktige. ●

Om "menneskerettsforbryteren"
Pinochet

I forbindelse med opphevelsen av immuniteten for den tidligere chilenske diktatoren og menneskerettsforbryteren Augusto Pinochet, noterte den chilenske forfatteren Ariel Dorfmann nylig følgende i den tyske avisen "Die Welt": "Opprinnelig må tanken om å nekte å utlevere likene av de myrdede til deres slektninger, ha forekommet ham

(Pinochet) genial. På den måten kunne man ta livet av sine motstandere uten å bli trukket til ansvar, man kunne sikre seg absolutt makt og samtidig tilbakevise alle anklager: Det fantes jo ingen fanger, og de formentlige forsvinninger, var oppspinn, plantet av urostitere. . .

Hvordan det til sist vil ende, er for tidlig å vite. . . Men én ting står fast: Den store seieren overfor alle denne verdens makthaverer som lot mennesker forsvinne fordi de, makthaverne, følte seg allmektige. Volden slår tilbake på dem selv som en bumerang. Alle de forsvunne, "los desaparecidos", disse menn og kvinner som i nattens mulm og mørke ble arrestert og ført bort, de er på et vis fremdeles i live, hinsides døden, og de anklager nå mannen som trodde han kunne utslette dem for evig og alltid."

Nils Petter Enstad: Sigrid Undset i lite format

19

Mange av oss forbinder helst *Sigrid Undset* med det store - noen vil si det storslåtte - format. Tre bind om Kristin Lavransdatter, to tykke bind om Olav Audunssøn, to bind om Paul Selmer. Men det var faktisk i det lille formatet hun gjorde sin entré i norsk litteratur. Debutromanen "Fru Marta Oulie" er i omfang ikke stort større enn enkelte av novellene hennes - for eksempel noen av dem som er samlet i et bind "*Fortellinger i utvalg*", som Aschehoug nå har gitt ut i serien "Norske klassikere forteller".

Sigrid Undset ga ut fire novellesamlinger, og med unntak av én fortelling, er de åtte i dette bindet hentet fra disse fortellingene. Liv Bliksrud påpeker meget riktig i et forord at grensen mellom roman og novelle ofte kan være utydelig. Hos Sigrid Undset er den kanskje enda utydeligere enn hos mange andre forfattere. En ting er at hun kunne skrive svært korte og komprimerte romaner - hun kunne også skrive lange noveller. To av novellene hennes - "Den lykkelige alder" fra samlingen av samme navn og "Fru Hjelde" fra samlingen "Splinten av troldspeilet" - utgjør i virkeligheten hver sin halvdel av en roman.

Både fortellingen om "Selma Brøter" og den om "Gunvald og Emma", som begge finnes i dette bindet, kunne med sine 60-70 sider hver begge kalles en roman, uten at noen ville stusse over det. Tidsperspektivet i fortellingene er også såpass langt at leseren fortore tenker "roman" enn "novelle" når man leser.

Forskjellen ligger ifølge Bliksrud derfor ikke i formatet, men i de ulike kunstneriske behov som de har møtt hos forfatteren. Mens Sigrid Undset i sine romaner skriver om urolige, intellektuelle og selvbevisste mennesker med en godt utviklet kritisk sans, hand-

ler novellene om personer et godt stykke ned på den sosiale rangstigen. De har verken økonomisk eller sosial kapital. Når romanpersonene lider nederlag, er det ikke de ytre omstendighetene som har skylden, mens de menneskene hun forteller om i novellene, er prisgitt nettopp omstendighetene. Det er i novellene sine Sigrid Undset bedriver samtids- og samfunnskritikk. Og det er en besk kritikk. Nådeløst skildret hun hvordan disse menneskene ble utnyttet og tråkket på av dem som sto et hakk eller to høyere oppe på stigen. Noen ganger skjedde det av vanvare, andre ganger var det bevisst og ut fra klar, ond vilje.

En annen tid? Man kan gripe seg i å tenke på noe Sigrid Undset selv sa om dette, nemlig at "menneskets hjerter forandres aldeles intet i alle dager".

Kvinneskikkelser

En annen ting som slår en når en leser "*Fortellinger i utvalg*", er de mange flotte, selvstendige kvinneskikkelsene som er skapt i disse fortellingene. Sigrid Undsets syn på kvinnebevegelsen og likestillingen er blitt analysert svært i en bok som kom for drøyt et år siden. Men det er på dette området som på flere andre når det gjelder Sigrid Undset: Dikteren går utenpå

polemikeren mange ganger.

Mens mennene i disse fortellingene lett flykter unna i rus og skryt, står kvinnene på egne ben og sørger for seg og sine med en stahet som man må beundre. Selv over den lett tåpelige Selma Brøter er det noe heroisk i måten hun sørger for søsteren, som er blitt enke, og hennes barn på, samtidig som hun drømmer om at det egentlig var henne han egentlig elsket, den kjekke herr Gundersen på kontoret, som måtte gifte seg med en av de andre kontordamene da hun ble gravid.

Det samme heroiske er det over konfirmanten Hjørdis i fortellingen "Et barn". Hun vil snakke med presten fordi hun tror hun har syndet mot den Hellige Ånd. Dette er den eneste av fortellingene i samlingen som jeg ikke hadde lest før, og det er en fortelling som gjør et sterkt inntrykk, både i sin naivitet og i sitt dype religiøse alvor. Det Hjørdis forteller er at hun for flere år siden døde sin lille, nyfødte bror fordi han var syk, og hun trodde han skulle dø. Det var ingen til stede da hun gjorde det, og da gutten kom seg, våget hun ikke fortelle noen hva hun hadde gjort. Dermed ble gutten døpt en gang til. Men idet presten og konfirmanten går fra hverandre, slår det leseren - og kanskje presten også? - at dette barnet hadde en helt annen, ubevisst ærefrykt for og forstand på dåpens og sakramentets hellighet, slik den forkynnes både i den katolske og lutherske kirke, enn presten hadde som forvaltet dette hver søndag.

Novellene i "*Fortellinger i utvalg*" er trykket opp i den form de opprinnelig ble skrevet da de ble gitt ut første gang.

Sigrid Undset
FORTELLINGER I UTVALG
Aschehoug 2000
Det Norske Akademi for Sprog og Litteratur
Thorleif Dahls Fond

PAKISTAN:

helomvending i blasfemi-saken

Gleden hos Pakistans religiøse minoriteter over regjeringens løfte om lettelse i blasfemilovene ble kortvarig: I slutten av mai meddelte nemlig general Pervez Musharraf at "muslimske religiøse ledere og folket enstemning" har krevd at de "endrede prosedyrer" han hadde innført en måned tidligere, måtte trekkes tilbake. De prosedyrer som nå oppheves, ga noe mer rettsvern for dem som anklages for blasfemi.

Kristne og andre religiøse minoriteter har lenge påpekt at de utsettes for falske anklager om blasfemi av folk som av en eller annen grunn ønsker å få overtaket på dem eller hevne seg på dem. Generalsekretæren i Den nasjonale kristne aksjonskomité sier komitéen krever at "hele den islamske blasfemiloven må fjernes, intet mindre!"

THE TABLET

NEW ZEALAND: anerkjennelse av homofilt partnerskap?

I en høringsuttalelse til landets justisdepartement sier New Zealands katolske biskoper at de støtter et forslag som vil gi registrerte homofile samboere juridiske rettigheter, men bisponene går mot rett til ekteskapsinngåelse. Et ekteskap kan pr. definisjon kun inngås mellom personer av ulike kjønn. Men registrerte samboerpar av samme kjønn bør få de samme rettigheter som gifte par når det gjelder økonomiske støtteord-

20 Ingen"trippelsaligkåring år 2000": To paver saligkåres

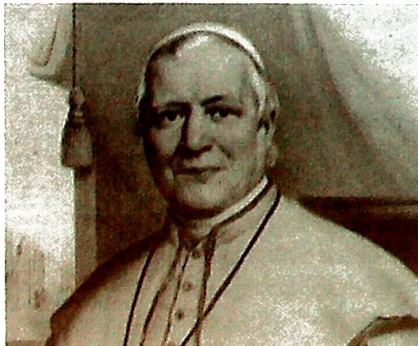
Saligkåringssprosessene for paven Pius IX og Johannes XXIII er avsluttet, stod det å lese i St. Olav nr. 3 i år. Nå later også datoen for den høytidelige feiringen å være klar: 3. september, midt i høysesongen for Roma-reisende.

At Johannes XXIII - paven som i løpet av sitt korte pontifikat (1958-63) ble kjent verden over som "den gode pave", "il papa buono" - nå blir saligkåret, mens hans forgjenger Pius XIIIs sak, som nåværende pave skal ha ivret for, synes å trekke i langdrag, betyr ikke at den enes sak foretrekkes fremfor den annens. Det sier erkebiskop José Saraiva Martins, prefekt for Kongregasjonen for saligkåring. Pius XIIIs sak er, ifølge Martins, "langt fremskreden", men trekker i langdrag fordi det dreier seg om et særdeles langt pontifikat (1939-58) i motsetning til Johannes' korte.

Både innenfor og utenfor den katolske kirke tør det være adskillige som ikke er utilfredse med at det trekker ut, og at det ikke blir noen trippelsaligkåring av de tre paver, som det sies at pave Johannes Paul II hadde håpet å kunne foreta i dette jubelåret. Pius XIIIs tilbakeholdende taushet i forhold til nazi-Tyskland og Holocaust, er fremdeles en sår og omstridt sak. Og - som engelske The Tablet noterte på lederplass i anledning pavens pilegrimsreise til Israel nylig: Alt det den nåværende pave har gjort for å bedre den katolske kirkes forhold til jødene og gjøre godt for gammel urett - og han har virkelig lagt seg i selen! - "alt dette vil være i fare om det går mot saligkåring av Pius XII." The Tablet mener ganske enkelt at "saken bør stille, men bestemt legges på hyllen."

Pius IX

En del øyenbryn tør ha hevet seg da det ble kjent at Pius IXs "sak" var klarert, paven som i begynnelsen av sitt pontifikat (1846-78) viste liberale tendenser og sympati for den nasjonale bevegelse "Risorgimento" (gjenoppvåkingen), men som endte med å kalle inn franske tropper og frivillige katolske styrker da han skjønnte at

Pius IX - pave fra 1846 til 1878

bestrebelsene truet pavestaten, som dengang omfattet store deler av Italia. Som kjent endte det med at mesteparten gikk tapt, og Pius trakk seg, skuffet og skremt, tilbake til det bittelille landområdet kirken fikk beholde. Han "tilbakeviste alle tilbud" om forsoning med det nye Italia og den nye tid, og "fortsatte i protest å være 'fangen i Vatikanet'," som August

Franzen skriver i "Katolsk kirkehistorie", St. Olav Forlag 1997.

Pius, som i mars 1848 hadde gitt Kirkestaten en forfatning som endelig sikret folket i det minste en beskjedent medbestemmelse, og en stakket stund lå an til å bli italienernes yndling, ble en innbitt motstander av demokrati og annen moderne vederstyggelighet. I dekretet "Non expedit" forbød han Italias katolikker å delta i politiske valg. Dyrkingen av pavelig autoritet og av det Englands kardinal Manning kalte "the beauty of immovability", uforanderlighetens skjønnhet, skjøt fart under Pius IX og toppet seg med Det 1. Vatikankonsil som fastslo pavens ufeilbarlighet når han uttaler seg *ex cathedra* om spørsmål som gjelder tro eller moral.

At tapet av Kirkestaten i det lange løp ble til velsignelse for kirken, er en annen sak: Man kunne konsentrere seg om mer vesentlige ting enn verdslig herredømme. Og under Pio Nonos lange pontifikat, det lengste i kirkehistorien, skjedde det bl.a. en enorm vekst innen ordenslivet: vekst for gamle ordener og grunnleggelse av en rekke nye, særlig kvinnelige ordener med misjon, skolevesen og sykepleie som særlig oppgave.

At Pius IX nå saligkåres sammen med reformpaven Johannes XXIII, kan se ut som "et bukk både mot høyre og mot venstre", for å sitere avisen Rheinischer Merkur. Som undrer om dette smaker av taktikk og politikk?

Johannes XXIII

På den annen side: "Mang en monsignore i den romerske kurie kunne nok ønsket at saligkåringen av Johannes XXIII også hadde trukket ut i heller dryge langdrag," skriver den tyske

ninger, juridisk hjelp eller formuesfordeling ved evt. samlivsbrudd.

Biskopene går mot at homofile par skal få adoptere barn, også dersom en samboer er biologisk forelder til barnet som ønskes adoptert. Men biskopene går inn for at homofile som har ansvar for barn, bør stilles likt med gifte og heterofile samboere når det gjelder permisjons- og sykefriordninger. Tradisjonellistiske katolske grupper i New Zealand fordømmer biskopenes stillingtagen.

THE TABLET

Salgbar Jesus

I vår tid er Jesus blitt alles bytte. Brukt og misbrukt, sier den svenske dominikaner og idéhistoriker Anders Piltz. Til og med reklamebransjen har forsøkt å legge beslag på ham. Men til tross for alle forsøk på å plassere ham, ta copyright på ham eller gjøre ham tidsriktig, slipper Jesus unna våre grep.

Hvilke råd gir du kirken i en slik situasjon? spør bladet "For fattig og Rik", som

utgis av Indremisjonselskapet.

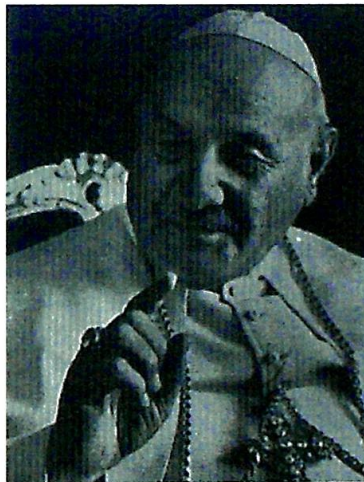
"At den absolutt ikke tilpasser seg hva man håper skal være en salgbar Kristus," svarer Anders Piltz. "Det er når man tar Jesu krav på alvor, at mennesker kan begynne å lytte. Jesu overveldende fordringer, så som å elske sine fiender, er i virkeligheten attraktive. Ikke for menneskets ytre jeg, men for dets dypere jeg. Det går ikke å manipulere Jesus."

økumeniske ukeavisen Rheinischer Merkur (RM). Ikke alle var/er like begeistret for denne konsilpavens "åpning til alle kanter", hans ja til økumenikk, religions- og samvittighetsfrihet; den heftigste motstanden mot det reformkonsil Johannes XXIII langt på vei på eget initiativ innkalte, kom nettopp fra kurien, pavens eget embedsverk. Også andre prelater enn de på Tiberens høyre bredd har vært noe forbeholdne overfor overraskelses-paven Johannes XXIII, skriver RM, "men disse kritiske stemmene har ikke hatt noen innflytelse på Johannes Paul IIs beslutning" om å fremme Johannes XXIII's sak.

På verdensbasis turde saligkåringen av Johannes XXIII knapt møte motstand. Johannes XXIII, eller Angelo Giuseppe Roncalli, som han het før han ble pave, er utvilsomt en av de mest elskede paver i nyere kirkehistorie, kjent for sin medmenneskelighet, enkelhet og menneskelige varme, en varme som også preget hans fromhet. "I karismatisk ubekymrethet brøt paven med gamle tradisjoner, gav Kirken et nytt bilde av pavedømmet og åpnet dens dører og vinduer for de adskilte brødre og søstre i Østkirken og i Vesten," fastslår Franzen i sin kirkehistorie.

Johannes kom fra en slekt av fattige, italienske slitere, fjellbønder i Sotto il Monte i Bergamo; han vokste opp i en barnerik familie og forble livet igjennom tro mot sin enkle opprinnelse og nær knyttet til sin familie. Han var 77 år da han ble valgt til pave i 1958, en "overgangspave" sa man. Med innkallelsen av Det 2. Vatikan-konsil og sin åpenhet overfor den moderne verden, innledet Johannes XXIII imidlertid en ny epoke i kirke-

historien. Han huskes for sin innsats for økumenikken og den interreligiøse dialog. Og i to skjellsettende encyklikaer, *Mater et magistra* og *Pacem in terris*, utdypet han sine to spesielle anliggender: fred og sosial rettferdighet. Ingen encyklika i moderne tid har fått en slik mottagelse som *Pacem in terris*. Her var en ny og håpefull måte å se tingene på. Men ikke bare det: For første gang i moderne tid henvendte en pave seg ikke bare til katol-

"Overgangspaven" Johannes XXIII (1958-63)

ske kristne, men til alle mennesker, uansett tro eller ingen tro - ut fra den optimistiske tanke at "fred på jord" er alles ønske og alles ansvar: Bare om vi står sammen, har vi en sjanse.

Og det var Johannes som var en av de opprinnelige drivkreftene bak det såkalte "jødeskjemaet" som etterhvert utviklet seg til å bli et revolusjonerende konsildokument om "Kirkens forhold til de ikke-kristne religioner".

Det var også i hans ånd at konsilet fjernet uttrykket "de troløse jøder" fra den katolske kirkes langfredagsliturgi, og med ettertrykk slo fast at det jødiske folk ikke kunne tilskrives noen slags kollektiv skyld for Jesu død. (En liten parentes: Da den 2. verdenskrig var slutt, var Pius XII raskt ute med advarsler om ikke å gjøre det tyske folk kollektivt ansvarlig for nazistenes ugjerninger; noen skritt for å rydde opp i sin egen kirkes århundregamle kollektive fordømmelse av jødene som Guds mordere, foretok han, såvidt undertegnede vet, ikke.)

Da pave Johannes XXIII døde den 3. juni 1963, tok verden i hittil ukjent grad del i sorgen. Ikke uten grunn valgte pater Hallvard Rieber-Mohn "Vår venn Johannes" som tittel for sin biografi over Johannes XXIII (Aschehoug 1972) - en bok som slo an og berørte hjerter langt ut over katolikkens små rekker i vårt land.

Det påkrevde under

Til en saligkåring hører, som kjent, at et under kan tilskrives "kandidaten". Og nå foreligger det påkrevde fysiske under for "il Papa buono": En sykdomsrammet katolsk nonne er av legene erklært uforklarlig frisk etter at hun ba Johannes XXIII gå i forbønn for henne.

Kanskje er det flere enn undertegnede som i sitt stille sinn lenge har regnet innkallelsen til og håndteringen av de første sesjoner av Det 2. Vatikan-konsil som underfullt nok til å sikre "den gode pave Johannes" plass, offisiell eller ikke, blant kirkens "salige"?

TYSKLAND:

uro omkring "Katholikentag"

Den 94. Katholikentag samlet rundt 60.000 katolikker til messer og gudstjenester, foredrag og diskusjoner i Hamburg i dagene 31.mai til 4. juni. Møtestedet, det overveiende lutherske Hamburg, understreket det økumeniske aspekt: blant gjestene var Hamburgs kvinnelige lutherske biskop og den gresk-katolske biskop Lubomyr Husar fra Ukraina. Sistnevnte oppfordret bl.a. til "mer indre omvendelse" og mindre "møte

økumenikk"; den østerrikske pastoralteologen Zulehner anbefalte mer interkirkelig samarbeid om karitative tiltak og utdanning.

En felles katolsk-luthersk nattverdfeiring, som ikke stod på det offisielle programmet, ble gjennomført, noe biskop Karl Lehmann, formann i Den tyske bispekonferanse, beklaget; også Hans Joachim Meyer, formann i Zentralkomitee der deutschen Katholiken (ZdK) mente at "økumenikk ikke er

stedet for spektakulære aksjoner". Den katolske presten forsvarte sin medvirkning i feiringen med at det i siste instans er "Jesus og ikke biskopen som innbyr folk til nattverd".

I protest bl.a. mot at ZdK hadde invitert teologen Hans Küng hadde den tradisjonellistiske erkebiskop Dyba av fulda lagt sitt bispedømmes hovedfeiring av år 2000 til samme dager som Katholikentag.

THE TABLET/KATOLSK ORIENTERING

Kan vi la hatet slippe taket?

Om forsoning og fred

Det ble et program-innslag vi sent skal glemme da radioens P2-magasin "Sånn er livet" for en tid siden inviterte Petter Skauen til samtale om forsoning og fred. Som spesial-rådgiver i Kirkens Nødhjelp var Skauen som kjent en av nøkkelpersonene i fredsprosessen i Guatemala, som endte med en fredsavtale i 1996 - etter 36 år med krig.

"Jeg fikk være med på en fredsprosess i ti år," forteller Skauen og nevner straks, som viktige kilder, "enkene i Guatemala: deres behov for å vite hvem som drepte min sønn, hvem som drepte min mann? Mange, mange spørsmål rundt en brå død. - Man måtte kalle sammen militære, geriljaledere, deler av sivilbefolkningen, dødsskvadronene, som etterhvert var med i fredsprosessen. De måtte sette seg ned rundt samme bord, og det ble satt navn på lidelsen. Da ble det en forsoning: Vi fikk løst opp noe av det som lå der, og mennesker ble ført sammen som tidligere var fiender. - Det er ikke oppgjør uten forsoning."

Men forsoning betyr også tilgivelse, og det er kanskje ikke enkelt? vil NRK-intervjuer Bjørg Saunes vite.

Det er kanskje den vanskeligste delen, svarer Petter Skauen: "Fordi mange av dem som har vært gjennom de groveste overgrep, og som fremdeles har dem i friskt minne, de kan ikke glemme det. Og de må lære å leve med vonde minner og sår - og med traumer som kanskje aldri vil bli leget.

Men vi har også opplevd mennesker som har satt strek over det som skjedde, og da er vi inne på dette med tilgivelse. De som har lært meg mest om ikke å hate, det er de som har lidd mest, som har vært gjennom de største traumatiske opplevelsene, og som er villige til å legge hatet til side. Når hatet slipper taket, åpnes det for veldige muligheter for oss mennesker. Da får vi frigjort ressurser, vi blir friskere. Det må vi gjøre noen og hver, sette strek over det som har vært av vondt og se framover."

Det er jo ikke nødvendig å dra helt til Amerika for å snakke om forsoning, sier Petter Skauen. Han minner om at "i vårt eget samfunn er det nok av konflikter som går og går og går. Vi har dessverre konflikter i kirken også - og på prestekontorer. Uløselige konflikter? - Av og til tenker vi: Er det mulig å sette seg ned? Kanskje kan vi bruke enkene i Guatemala til å fortelle oss om måten de forsonte seg med fienden på. Kan vi overføre dette til vårt eget samfunn? Eller skal vi bære på hatet i en uoverskuelig framtid?"

N. K. LARSEN BUREAU

inviterer til høst- og juleturner på hurtigruten M/S "Polarlys"
med

pater **KJELD ARILD POLLESTAD.**

Elleve dagers seilas i natur og kultur - med foredrag og kåserier, utflukter og omvisninger.
Reiseleder Nils Krister Larsen. Kontakt: N.K. Larsens Bureau, Humaniora Gård, 6590 - Tustna.
Tlf. 71 52 11 70/71 52 11 35 - FAX 71 52 12 12
E-Mail: nkrila@online.no

Kurien spiller sitt eget spill!

Kurien, Vatikanets embedsverk, opererer langt på vei uavhengig av pavens vilje og ignorerer til tider pavens ønsker og intensjoner. Det sa den tidligere erkebiskopen av Sao Paulo, kardinal *Evaristo Arns*, i et intervju nylig med den polske *Gazeta Wyborcza*. Ifølge Arns ble den oppdeling av hans erkebispedømme som Roma foretok i 1989, og som ble tolket som et offisielt forsøk på å vingestekke ham, drevet igjennom mot pavens ønske. Arns sier han i sin tid selv fremla for Bispekongregasjonen i Roma "fem innvendinger, skrevet av paven selv" mot oppdelingen. "Tydeligvis opererer kurien svært uavhengig av paven, som er mye ute og reiser og har stor tillit til sine medarbeidere - et vakkert trekk, men til tider har det skadet kirken. Et pontifikats kvalitet er avhengig av mennesker, av deres evne til å arbeide for hele kirken, av deres visjon og innsvilje. Vår nåværende pave er en usedvanlig person i så måte. Jeg ser ham som... min personlige venn. Men, beklageligvis, holder han ikke øye med sitt embedsverk og gir for frie tøyler," sier Arns

Han mener man har overdrevet pavens motstand mot frigjøringsteologene, og at disse teologenes innflytelse er økende i Latin-Amerika. "Frigjøringsteologiens innflytelse er ikke over, selv om den har hatt sitt å slite med, og også opplevd en viss stagnasjon," sier Arns. Disiplinærtiltakene mot frigjøringsteologer har virket positivt i den forstand at de har "lært folk å ta tingene i egne hender".

Troskongregasjonens uttalelser om frigjøringsteologien (1984 og 1986) anerkjente behovet for å sette fattigdomsproblematikken under forskningens lupe, men sa klart nei til en ensidig politisk tolkning av Bibelen. Ifølge Arns har paven selv sagt at "frigjøringsteologien ligger innebygget i Bibelen fra begyn-

Innholdsrikt PRO-møte

"Vi må bli flinkere med kirkebidrag!" skrev St. Olav i 1995. Det er også konklusjonen etter årets møte i PRO, Pastoralrådet i Oslo Katolske Bispedømme (OKB). Bakgrunnen er ikke bare at generøse midler gjennom årtier fra Tyskland nå reduseres sterkt fordi de trengs på tysk hjemmebane: I forhold til prisstigning etc. er det samlede bidrag fra OKBs katolikker faktisk gått noe ned i det siste. Orientering om situasjonen og moti-

vasjon til økt ansvar og giverglede, skal sendes til menigheter og husstander.

Nye saker på Arbeidsutvalgets (AU) "aktivitetsliste" etter PRO-møtet er: "kurs" for prester og menighetsrådsledere så man "skal snakke samme språk", evt. "samkjøring" av kurs, skal vurderes; "konfliktråd" - spørsmålet om hvem man kan rådføre seg med i konfliktsaker, ble tatt opp av en av PRO-møtets arbeidsgrupper. "Av referatet fra Pastoralrådet i Stockholm går det frem

at de der bistår ved megling," heter det i referat fra AU.

Styrking av ungdomsarbeidet, en gjenganger i PRO-sammenheng, stod også på vårens dagsorden; man vil nå satse bl.a. på regionseminarer og kartlegging av situasjonen i de enkelte menigheter. "I menighetene brukes det store ressurser på katekese, men lite eller ingenting på ungdomsarbeid, bortsett fra enkelte ganger noe økonomisk støtte," heter det i referatet fra PRO-møtet.

nelsen av", et synspunkt Troskongregasjonens kardinal Ratzinger ikke deler. Ratzingers kampanje mot frigjøringssteologien har påført skaperne av den "stor lidelse", sa Arns.

Kardinal Arns' synspunkter minner om den kritikk Wiens nå 95-årige kardinal König nylig kom med i et intervju med en østerriksk dagsavis. Kurien ikke bare motsetter seg desentralisering, men søker ytterligere sentralisering, sa König. Bakgrunnen for hans ord var fersk kritikk fra Bispekongregasjonens formann, kardinal Neves, av de østerrikske biskopene, særlig Graz-biskopen Weber, en av Østerrikes mest populære biskoper, for å ha konsultert med bispedømmeråd og presteråd om egnede bispekandidater. Paven alene har ansvaret for bispeutnevnelser og må ikke "hindres" av ureglementerte forslag fra lokalkirken, sier Neves.

En av grunnene til kuriens strammere tøyler, er hensynet til kirkens enhet; men "systemet" er nå blitt et byråkratisk elfbenståm hvor kurien arbeider ut fra mottoet "enhver monsignore i Oceania må utnevnes av oss og ikke av biskopene, for bare vi vet hva som er rett", sier König. Kurien bruker pavens autoritet til å fremme sin egen dagsorden; økt sentralisering "inngår ikke i pavens plan", og ikke minst i økumenisk perspektiv lider paven under denne utviklingen, sier König. Visst finnes det gode folk i Vatikanet, men også folk med liten sans for det viktigste: pastorale anliggender.

Englands kardinal Hume ga kort før sin død i fjor på karakteristisk vis uttrykk for sin ergrelse over et utidig rapp over fingrene fra kurien, skrevet på offisielt papir, uten signatur. Ved leilighet tok han saken opp med personalet i det aktuelle romerske dikasteri: "Et rødmende fjes ved bordenden avslørte at tilrettevisningen var et initiativ fra en tjenestemann et godt stykke nede på rangstigen!"

Fra den nye salmeboken:

626

† Kjell Arild Pollestad 1992
† Hos William Tans'ur 1735

2 Kong Olav stod i Norges land / i kamp for Hvite Krist. / Han trodde fast, tross fiendmakt, / på sannhets seir til sist.

3 Kong Olav stod i Gardarik, / forvist fra Norges land. / I nederlaget mintes han / Guds kraft i dåpens vann.

4 Sankt Olav falt på Stiklestad / i striden, tung og hård. / Da sådde han den troens sæd / som gror av martyrsår.

5 Sankt Olav lå i Nidaros, / i Herrens helligdom. / Hans død til liv for mange blev / som til hans kilde kom.

6 Sankt Olav står i himmerik / og ber for Norges land. / En evig konge har vi der, / en Kristi martyr sann.

7 Å, Hellig Olav, be for oss, / ditt folk blant fjord og fjell, / at vi som deg får kraft og liv / av dåpens kildevell.

Fra antemensale fra Haltdalen kapell: St. Olavs drøm

Katolsk salmebok komplett - *En kulturskatt til Guds navns ære*

I ni år har Salmebokkomitéen under ledelse av pater Kjell Arild Pollestad OP, nedsatt av Norsk Katolsk Bisperåd, arbeidet med den nå foreliggende LOV HERREN. Her er alt ivaretatt: Ordet – tonene – Kirkens universelle tradisjon – Det hellige og i tillegg norsk og nordisk kulturskatt. Alt gjort med skjønnsom ånd, kompetent innsikt og skapende evner.

Heftet "Lov Herren", som kom i 1974, til bruk i den katolske gudstjeneste, kan nå sies å ha tjent sin verneplikt. I den nå foreliggende salmebok LOV HERREN har man behendig latt messenumrene fra heftet "Lov Herren" være de samme, samtidig som nye messer fyller ut de ledige numre. Salmebøkene med rødt bind skal bero i kirkene – den med svart bind kan hver enkelt erverve seg til privat eie for en pris av kr. 240,-.

Ni års nitid arbeid

Under pressekonferansen den 14. juni 2000, uttrykte biskop Gerhard Schwenzer i OKB sin glede over at den katolske salmeboken etter ni lange arbeidsår nå forelå – Biskopen takket Salmebokkomitéen for arbeidsinnsatsen – som nå kronnes ved denne gledelige begivenhet.

Biskop Schwenzer har fulgt arbeidet underveis ved å delta i noen av møtene i komitéen. Salmebokkomitéens medlemmer har vært: Som nevnt pater Pollestad som formann, Lars Roar Langslet, Berit Müller, Olav Rune Ekeland Bastrup og Wolfgang Plagge. Senere ble komitéen utvidet med dominikanerinnene Liv Due Robak og Ragnhild

M. Bjelland Per Einar Odden har utformet notebildet og forberedt boken til trykking. Sr. Ragnhild Marie har ledet arbeidet på vegne av komitéen i selve produksjonsfasen, som har pågått i de siste tre årene. Lars Roar Langslet har nennsomt modernisert en rekke Petter Dass-salmer, som nå for første gang kommer inn i en norsk salmebok og er en nyvinning. Wolfgang Plagge har hatt en god hånd med en stor del av de nye salmemelodier.

For organistene i kirkene rundt omkring kan det opplyses at en rekke av salmene står i den norske kirkes store koralbok, og det vil etterhvert bli sendt ut koralhefter utarbeidet av Wolfgang Plagge. Komponistene Egil Hovland og Trond Kvernø har vært med på noen av møtene, ettersom de har bidratt med sine komposisjoner.

Hva er beholdt – hva er nytt?

Under pressekonferansen ble det redegjort for arbeidet i komitéen og for det endelige resultat. En katolsk salmebok er ikke en selvsagt ting. Lutherske salmer i en katolsk salmebok ville tidligere ha vært umulig. Tidligere sang man på latin. Det

var strengt hva man kunne synge i messen. Kirkens egentlige salmebok er Davids salmer. Det finnes ingen stor salmeskatt ute i den katolske verden. Katolikken i Norge og Norden er i en særstilling fordi man har den lutherske salmetradisjon. De poetiske perler i salmeboken kommer fra den lutherske tradisjon. I salmeboken har man også tatt med norsk poesi, spesielt tonesatt for salmeboken. en katolsk salme er ikke nødvendigvis skrevet av en katolikk, sa pater Pollestad.

Små håndgrep er foretatt i enkelte salmer, for å gjøre dem mer begripelige. I noen tilfeller er eldre ord som ikke brukes i dag, beholdt, men de har da fått en stjerne som markering på en forklaring av ordet nedenfor. Messens faste deler er med, så man trenger ingen messebok ved siden av.

Det er blitt tatt hensyn til barn og unges sangbehov. Av innholdsfortegnelsen vil man under del IV Det kristne liv se at 26 salmer er beregnet for barn, og 25 salmer er beregnet for ungdom. Katolsk ungdom vil fortsatt også bruke "Jubilate". Ungdommen ble selv bedt av komitéen om å velge ut ungdomssalmer de ønsket å ha med.

LOV HERREN – den nye katolske salmeboken som nå foreligger – har et appendiks, som rommer et forklarende etterord, et forfatterregister som viser mangfoldet av salmediktere og poeter; et komponistregister, som også viser mange nye tonebidrag, en liste over rettighetsinnehavere, et alfabetisk register over salmetitler med omkved i kursiv. Dette gjør LOV HERREN meget brukervennlig.

Pilegrimsdager på Dovrefjell

21. - 23. juli 2000

Velkommen til flotte dager på Dovrefjell og i Eysteinkyrkja med pilegrimsvandring, konserter, utstilling, gudstjenester, foredrag mm.

Årets tema: Olav den hellige

Program/info: 61 24 14 44
www.dovrenett.no/pilegrimsdager

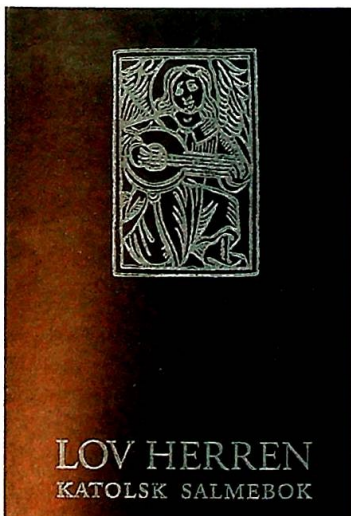
25

En gledens begivenhet

I sin hilsen i salmeboken, gitt på Maria budskapsdag 2000, skriver de tre katolske biskopene Gerhard Schwenzer, Oslo, Gerhard Goebel, Tromsø og Georg Müller, Trondheim, at salmeboken vil hjelpe katekistene i Norge til aktivt å delta i Kirkens liturgi og de tilføyer:

"Norsk katolsk bisperåd ønsker at LOV HERREN blir tatt godt imot av alle menigheter, og at den blir med på å uttrykke Kirkens enhet i gudstjenesten. Men bisperådet ønsker også at salmeboken finner veien til våre hjem og familier. LOV HERREN er ikke bare en bok for gudstjenesten, den er også en familiebok."

LOV HERREN
Katolsk salmebok
St. Olav Forlag 2000
Kr. 240,-.

NY REKTOR TIL ST. SUNNIVA SKOLE

ST. SUNNIVA SKOLES STYRE OG ST. JOSEPHSØSTRENE AV CHAMBERY
SØKER NY REKTOR TIL ST. SUNNIVA SKOLE I OSLO.

St. Sunniva skole er en kristen katolsk skole som eies og drives av St. Josephsøstrene av Chambery Den Norske Ordensprovins. Skolen er en 1 - 10 skole med to paralleller totalt ca. 535 elever og 50 lærerstillinger.

Da skolens nåværende rektor har fått en ny oppgave innen St. Josephsøstrenes Norske Ordensprovins søkes det etter en etterfølger.

Vi søker etter en person som:

- er i stand til og villig til å arbeide aktivt med å opprettholde og videreføre skolens katolske verdigrunnlag
- skaper tillit og vekst for barn og unge, foreldre og medarbeidere
- trives sammen med barn og ungdom og kan samarbeide med elever, foreldre og medarbeidere
- tar initiativ til pedagogisk og administrativ nytenkning
- ser oppfølging og vurdering av skolens arbeid som en forutsetning for videre utvikling
- har innsikt i og erfaring fra arbeide i grunnskolen
- har vilje og mot til å delegere oppgaver og utnytte medarbeideres kompetanse for å oppnå gode resultater
- er beslutningsdyktig og har noe erfaring fra ledelse
- har humør, er fleksibel og har evne til å utvikle positive relasjoner mellom mennesker
- er villig til å samarbeide med eierorganisasjonen St. Josephsøstrene av Chambery den Norske Ordensprovins

St. Sunniva skole kan tilby:

- et godt miljø med mange engasjerte medarbeidere som arbeider med elevens beste for øyet
- et faglig engasjert miljø med gode strukturer for oppfølging
- tilbud om lederopplæringskurs
- godt samarbeide, som er i utvikling, med de to øvrige katolske skolene i Norge

Forøvrig følges de samme lønns- og ansettelsesbetingelser som rektorene i Oslo skolen har med 2% trekk til Statens Pensjonskasse

For mer informasjon om skolen les skolens hjemmesider og årsmelding på internett.
Adr. <http://www.katolsk.no/skoler/stsunniva>

Stillingen er ledig i løpet av høsten 2000, helst før 01.01.2001.
Søknad med CV, vedlagt kopier av attester og vitnemål, sendes St. Sunniva skoles styre, Akersveien 4, 0177 Oslo. Søknadsfrist innen august 2000.

Det nye kulturskillet

“For 50 år siden var det upassende i det gode selskap å snakke om moral,” skriver Frank Bjerkholt (tidligere redaktør i Morgenbladet) i Dagsavisen. “Enhver fikk ordne seg som han selv ville, og ingen skulle blande seg opp i det. Sa noen at demokrati forutsatte moralsk vandel, kom fort de ironiske, eller sinte, kommentarene.

Men i dag vil selv kirkefremmede melde sin bekymring for det moralske forfall, enten det dreier seg om spekulativ business og fallskjermer eller ungdomskrim og narkotika. Det nye kulturskillet står mellom en hemningsløs individualisme og kravet om samfunnsmessig solidaritet.”

NORGE - et flerkulturelt land

“Mangfaldet har sin pris, men rikdomen ved mangfaldet er større, og Oslo trer etter kvart fram som meir enn ein forvoksen provinsby.” Vi siterer professor Berge Furre, som nylig kom med følgende originale oppfordring i Dagsavisen: “La imamen på Grønland få nokre dicibel til så fleire kan gleda seg over den vakre moskéen!” Ifølge Furre er det “avgjerande viktig at vi legg angsten til side og slepper til gleda over at

26

Så enkelt er det å be!

Munker og nonner får ofte spørsmålet: “Hvordan skal jeg få til å be?” Spørsmålet har gått igjen opp gjennom tidene. For to tusen år siden ble det rettet til Jesus: “Herre, lær oss å be slik Johannes lærte sine disipler.” Svaret kom raskt og var høyst enkelt: Jesus sa: “Når dere ber, skal dere . . .” og så lærte ham dem Fader Vår. Å be er altså noe enkelt. Det gjelder også det vi kaller kontemplativ bønn.

Mange vil kjenne følgende vakre beretning fra sognepresten i Ars, den hellige John Vianney: Hver dag så han den samme gamle mannen som bare satt der, lange stunder av gangen, i kirken - til slutt spurte sognepresten ham noe undrende hva han gjorde? Den gamle pekte på tabernakelet og svarte: “Jeg bare ser på Ham, og Han ser på meg.” En vakker beskrivelse av kontemplativ bønn.

Det er en måte å være sammen med Gud på. Så enkelt er det! Det kunne vært flott å gi folk et mer komplisert svar med en lang teknisk forklaring, men det er faktisk så enkelt. En måte å være sammen med Gud på i stillhet. Det dreier seg ikke først og fremst om ord eller å fremsi bønner, men om å være sammen med og hos det gud-

dommelige, dette enorme uforståelige mysteriet vi kaller Gud. Det dreier seg om en stillhet vi føler oss vel i, en stillhet hvor vi faller til ro, føler oss hjemme.

Vi lever i støyens og den stadige bevegelses tid, derfor kan det være vanskelig for oss å slå ned farten og være stille. Vi er uvant med stillhetens åndelige terapi og fristes til å ville bestemme dagsordenen selv - også når vi er sammen med Gud. Vi ønsker å fortelle Gud om våre egne og andres mange behov, mens Gud på sin side tålmodig venter på at vi ganske enkelt skal slippe taket, være tause og la stillheten skylle gjennom bevisstheten som bølger av krystallklart vann.

Det trengs ingen særskilt hellighet for å be på denne måten, bare ønsket om å være hos Gud. “Likesom hjorten stunder etter bekker med rennende vann, slik stunder min sjel etter deg, min Gud. Min sjel tørster etter Gud, etter den levende Gud. Når kan jeg få komme og tre frem for hans åsyn?” (Salme 42) Ønsker du å be slik, trengs ikke annet enn lengselen etter Gud. Kontemplativ bønn er, langt på vei, å være sammen med Gud slik vi er sammen med et menneske vi elsker dypt. Kontemplativ bønn er å hvile i og glede seg over en dyp kjærlighet som bærer i seg muligheten til stadig større tillit til og innsikt i den Gud som er kjærlighet og omsorg.

Et kontemplativt menneske er et

menneske som kjenner denne kjærlige Gud fra nokså nært hold, et menneske som føler seg hjemme sammen med Gud, som lever i Guds nærvær og ser Guds hånd i alt som skjer i livet: “the ups and downs”, håpet og skuffelsene, gledene og sorgene, det som lykkes og det som mislykkes. . . kort sagt, et menneske som tror at i enhver menneskelig situasjon er Gud på mystisk vis helt og fullt til stede med fyllden av sin kjærlighet.

Blant de kjente kontemplative menn og kvinner i nyere tid finner vi en mann som Matt Talbot, som ikke etterlot seg annet en duften av et hellig liv levet i bønn; vi finner Charles de Foucauld som sa: “Da jeg forstod at Gud fantes, kunne jeg ikke gjøre annet enn leve for ham alene.” Og Thérèse av Lisieux, som i sitt korte og lidelsesfylte liv fant frem til dyp kontemplativ enhet med Kristus. Fra vår egen samtid kan vi nevne Padre Pio, som gjennom et langt liv stod den korsfestede Kristus nær, kardinal Basil Hume og Mor Teresa som formidlet Guds kjærlighet til de fattigste av de fattige.

Og dette er bare noen få av de tallose menn og kvinner rundt om og fra alle samfunnslag som vi aldri kommer til å få vite om, men som lever sitt liv i glad lovprisning av den Gud som elsker dem. Vi takker Gud for slike mennesker hvor de enn finnes. Måtte frukten av deres bønner gi glede og velsignelse i vårt eget liv.

Michael MacGregor osco

Michael MacGregor - er irlender, cisterciensermunk og prest for nonnene i Maria-klosteret på Tautra i Trondheims-fjorden; for tiden også “fast løsarbeider” i St. Olav.

samfunnet blir fleirreligiøst - fordi det er ei vinning for oss, ein rikedom. . .

Eg trur at kjennskap til og kontakt med andre religionar også kan gje ny innsikt i eigen religion - at vi oppdagar sider vi ikkje såg før - eller kanskje har gløymt. Kanskje har det verdenskjende katolske dialogmennesket Hans Küng rett: Fred mellom religionar er vilkår for fred i verda. Til det trengst den opne religionsdialogen."

Chile og de "forsvunne":

Kirken skal hjelpe

Den katolske kirke i Chile får hovedansvaret når det gjelder å skaffe klarhet over skjebnen til de mange som "forsvant" under Piochets diktatur. En avtale er inngått om at mens hæren skal avgjøre hvem som skal trekkes til ansvar for menneskerettskrenkelser, skal kirken undersøke de enkelte saker. Man ser for seg en lignende prosess som freds- og forsoningshøringene i Sør-Afrika etter avskaffelsen av apartheid.

THE TABLET

VATIKANET: Bernsteins messe oppført

Tretti år etter at katolske grupperinger anklaget Leonard Bernsteins "Messe" for å være blasfemisk, ble verket nylig fremført for en gruppe kardinaler i Paul VIs sal i Vatikanet. Et stort symfoniorkester spilte, og kor fra Santa Cecilia-konservatorium sang - konserten ble overført til en stor-skjerm på Petersplassen. Stykket ble i sin tid etterforsket av FBI som mistenkte den latinske teksten for å inneholde anti-krigs-tekster.

THE TABLET

27

Caritas Norge • Den katolske kirkes bistandsorganisasjon

På de fattiges side

Caritas Norge er Den katolske kirkes organisasjon for hjelpearbeid i utviklingsland. Sammen med menighetene utfører Caritas også diakonalt arbeid i Norge. Caritas bygger sitt arbeid på Kirkens sosiallære og på anerkjente humanitære prinsipper.

Vårt utviklings- og nødhjelpengasjement er på ca 22 mill. kroner årlig. NORAD bidrar med 80 prosent av midlene til våre utviklingsprosjekter, og Utenriksdepartementet bidrar til nødhjelp. Vi samarbeider nært med lokale Caritas-organisasjoner, eller med Kirken i prosjektområdene. Vi har ingen dyr representasjon ute.

Vi ber deg om å støtte vårt arbeid ved å bli Caritas-fadder. Du kan gi generell støtte, eller støtte prosjekter i ett bestemt land (se kupongen). Vi utgir regelmessig informasjon, som sendes fadderne. Din støtte blir femdoblet før den når mennesker som lever i nød og fattigdom.

 Caritas
N O R G E

Utviklingshjelp

- Hjelp til selvhjelp i fattige land
- Konsentrert om Guatemala, Honduras, Bolivia, Uganda og Filippinene
- Rettet mot kvinner og barn, drikkevann og primærhelsetjeneste samt inntektsskapende virksomhet

Nødhjelp

- Rettet mot katastrofe- og rehabiliteringsarbeid, samt menneskerettigheter
- Tiltak for å forebygge aids, og for å hjelpe barn som er blitt foreldreløse som følge av aids
- Arbeider selvstendig, og er tilsluttet Caritas Internationalis' nettverk

Jeg ønsker å støtte Caritas' arbeid - vennligst send meg:

Postgiro   Bankgiro   Info om autogiro / direkte trekk

Mitt bidrag skal gå til:

Generell støtte   Bolivia   Guatemala   Uganda   Filippinene

Navn ..... : _____

Adresse ..... : _____

Postnr og -sted ..... : _____

Sendes til: Caritas Norge, POB 5254 Majorstua, 0303 Oslo

TIDSSKRIFTET ST OLAV

**Vi er
i nærheten
når du
trenger oss**

NYTT HOVEDKONTOR:

MAJORSTUA 22 60 15 90
Bogstadveien 72

SENTRUM 22 20 79 05
Ullevålsveien 1 - Oslo

OSLO VEST 22 50 00 30
Harbitzalléen 14

OSLO ØST 22 67 28 80
Grensesvingen 7

DØGNVAKT

T. S. JACOBSENS
Begravelsesbyråer

Pavens bønneintensjoner i august:

At unge kristne verden over går sammen om å vitne om at Jesus, Guds sønn, er hos oss og blant oss.

At Oceanias kristne i storsinnet misjonsånd må arbeide for kirkens utbredelse.

Nordisk Vadstena-valfart avlyst
Som mange St. Olav-lesere vil vite, ble Den nordiske valfarten 2000 fra 29/6-2/7 avlyst. Ved påmeldingsslutt var kun 200 påmeldt; håpet var 2000. Det har vært lite og sen informasjon fra svensk koordinator-side om denne første fellesnordiske valfarten, som Bispekonferansen vedtok for fire år. I Vadstena er det irritasjon over svært sen avbestilling av hotellplasser, skriver Katolskt Magasin.

28 Lars Roar Langslet: **Storverk om Hellig Olav**

Et praktverk om Hellig Olav i middelalderens billedkunst er nettopp kommet i Sverige: *Anne Lidéns doktoravhandling, som hun forsvarte i disputas ved Stockholm Universitet 25. november i fjor. Selve avhandlingen er på 290 store sider - men med et 140 siders tillegg i detaljerte tabeller og registre, og gjengivelse av middelalderiske Olavstekster fra liturgi, legender og ballader.*

Det som slår en først, er et overveldende rikt billedmateriale, også i en lang rekke fargereproduksjoner av høy kvalitet. Selv om boken er avgrenset til et utvalgt knippe av motiver innenfor den utrolig omfattende Olav-ikonografien, fremtrer den derfor som et skattkammer for nordisk middelalderkunst - til øyenslyst også for lesere som i starten ikke er like interessert i kunsthistoriske detaljanalyser.

Den interessen vil nok allikevel våkne etterhvert som man blir videre i verket.

De ca. 500 bildene Lidén analyserer, knytter seg til hendelser i saga og Olavslegender (som dåpen, ferden mot Stiklestad, kongens drøm om himmelstigen, martyrdøden, skrinleggingen, de senere miraklene) og til de såkalte attributtene som Olavsbildene oftest er utstyrt med (især øksen - og "underliggeren" på statuene, d.v.s. fabelfiguren som helgenen trækker under fot).

Anne Lidéns linje er å tolke dem ut fra liturgi, legender og ballader, og den symbolverden som middelalderkunsten mettet seg på. Dermed kan hun tilbakevise er rekke tvilsomme tolkningsforslag som andre

har lansert (som at øksen er en parallell til guden Tors hammer, eller at underliggeren viser helgenens seier over egen syndighet).

Lidén har arbeidet seg grundig inn i den middelalderiske forestillingsverden som er kunstverkenes

Hellig Olav slik Lars Snickare (1514) har fremstilt ham i "Sankt Olofskåpet" i Värmdö kirke - et 230 cm høyt hjørneskap med en 150 cm høy Olavsfigur og slygeldører som fremstiller scener i hellig Olavs liv.

egentlige kontekst. Med desto større autoritet kan hun slå fast at bildene ikke var ment som fromme illustrasjoner, men hadde sakrale funksjoner i en liturgisk sammenheng. De ble forstått på et åndelig-allegorisk plan. Selv de festlige maleriene av Olavs seilas i kappestrid med halvbroren Harald Hardråde (et yndet motiv i Sverige og Danmark) var primært bilder av sjelens farefulle seilas mot frelsens havn.

Den eneste norske kunsthistoriker som hadde like ambisiøse mål for sin forskning i Olav-ikonografien, var Fredrik Wallem (1877-1945) - men det store verket han fikk skrevet (1930), konsentrerte seg om skulpturene, og hadde ikke en like vid tolkningshorisont for sine analyser.

Anne Lidén (f. 1947) har fullført en ruvende forskningsinnsats om en stor og komplisert temakrets. Ekspertene vil sikkert kunne peke på svakheter - slik det alltid gjøres ved en disputas. Men boken blir utvilsomt stående som det hittil viktigste bidrag til forståelse av et enormt kulturhistorisk materiale, som er nordisk fellesgods, men som naturlig nok vil vekke særlig stor interesse i Norge, Hellig Olavs hjemland.

Praktverket er utgitt med støtte fra bl.a. Anders Jahres Humanitære Stiftelse i Sandefjord.

Anne Lidén:

Olav den Helige i medeltida bildkonst.

Legendmotiv och attribut.

Almquist & Wiksell International
Stockholm 1999

Vennligst meld
adresseforandring
til
St. Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
Tlf.: 23 21 95 00

Pavens bønneintensjoner i september:

At forskere og universiteter, i sin søken etter sannhet,
må finne veien til Gud.

At forholdet mellom muslimer og kristne må preges
av gjensidig forståelse og toleranse.

29

*Ill. fra boken:
Fra "Sankt Olofskåpet" i
Värmdö kirke: Slaget på
Stiklestad - slik det er fremstilt
på innsiden av skapets
venstre fløyddør.*

Liturgisk kalender

JULI

Man	17	Jes 1,10-17; Matt 10,34-11,1
Tir	18	Jes 7,1-9; Matt 11,20-24
Ons	19	Jes 10,5-7.13-16; Matt 11,25-27
Tor	20	Den hellige Thorlǫkr. Jes 26,7-9.12.16-19; Matt 11,28-30
Fre	21	(Den hellige Laurentius av Brindisi) Jes 38,1-6.21-22.7-8; Matt 12,1-8
Lør	22	Den hellige Maria Magdalena. Høys 3,1-4a (eller 2 Kor 5,14-17); Joh 20,1-2.11-18 Tidebønn for uke 4
SØN	23	16. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. Jer 23,1-6; Ef 2,13-18; Mark 6,30-34
Man	24	Mi 6,1-4.6-8; Matt 12,38-42
Tir	25	APOSTELEN JAKOB. 2 Kor 4,7-15; Matt 20,20-28
Ons	26	De hellige Joakim og Anna. Jer 1,1.4-10; Matt 13,1-9
Tor	27	Jer 2,1-3.7-8.12-13; Matt 13,10-17
Fre	28	Jer 3,14-17; Matt 13,18-23 I Trondheim stift: årsdag for bispevigselen.
Lør	29	OLAV DEN HELLIGE - OLSOK - Visd 10,10-14; Jak 1,2-4.12; Matt 16,24-28 Der Olsok feires søndag: Den hellige Marta. 1 Joh 4,7-16; Joh 11,19-27 eller Luk 10,38-42
SØN	30	Feiring av OLAV DEN HELLIGE (OLSOK). Visd 10,10-14; Jak 1,2-4.12; Matt 16,24-28 Eller der Olsok feires på rett dag: 17. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. 2 Kong 4,42-44; Ef 4,1-6; Joh 6,1-15
Man	31	Den hellige Ignatius av Loyola. Jer 13,1-11; Matt 13,31-35

AUGUST

Tir	1	Den hellige Alfonso Maria de' Liguori. Jer 14,17-22; Matt 13,36-43
Ons	2	(Den hellige Eusebius av Vercelli) (Den hellige Peter Julian Eymard) Jer 15,10.16-21; Matt 13,44-46
Tor	3	Jer 18,1-6; Matt 13,47-53
Fre	4	Den hellige Johannes Maria Vianney. Jer 26,1-9; Matt 13,54-58
Lør	5	(Vigselsfest for Maria Maggiore-basilikaen) Jer 26,11-16.24; Matt 14,1-12 (eller minnedagens tekster: åp 21,1-5a; Luk 11,27-28) Tidebønn for uke 2
SØN	6	HERRENS FORKLARELSE. - Dan 7,9-10.13-14 eller 2 Pet 1,16-19; Mark 9,2-10. Kirkevigselfest i St Olav, Oslo.
Man	7	(Den hellige Sixtus og hans ledsagere) (Den hellige Cajetan) Jer 28,1-17; Matt 14,13-21

Kirkevigselfest i Oslo bispedømme.

Tir	8	Den hellige Dominikus. Jer 30,1-2.12-15.18-22; Matt 14,22-36 (eller Matt 15,1-2.10-14)
Ons	9	DEN HELLIGE EDITH STEIN - VERNEHELGEN FOR EUROPA. Jer 31,1-7; Matt 15,21-28
Tor	10	DEN HELLIGE LAURENTIUS. 2 Kor 9,6-10; Joh 12,24-26
Fre	11	Den hellige Klara. Nah 2,1.3 og 3,1-3.6-7; Matt 16,24-28
Lør	12	Hab 1,12-2,4; Matt 17,14-20 VIGILIEN til JOMFRU MARIAS OPPTAGELSE I HIMMELEN. 1 Krøn 15,3-4.15-16 og 16,1-2; 1 Kor 15,54-57; Luk 11,27-28
SØN	13	JOMFRU MARIAS OPPTAGELSE I HIMMELEN. åp 11,19a og 12,1-6a.10ab; 1 Kor 15,20-26; Luk 1,39-56
Man	14	Den hellige Maximilian Maria Kolbe. Esek 1,2-5.24-28c; Matt 17,22-27
Tir	15	Esek 2,8-3,4; Matt 18,1-5.10.12-14
Ons	16	(Den hellige Stefan av Ungarn) Esek 9,1-7 og 10,18-22; Matt 18,15-20
Tor	17	Esek 12,1-12; Matt 18,21-18,1
Fre	18	Esek 16,1-15.60.63 (eller Esek 16,59-63); Matt 19,3-12
Lør	19	(Den hellige Johannes Eudes) Esek 18,1-10.13.30-32; Matt 19,13-15 Tidebønn for uke 4
SØN	20	20. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. Ordspr 9,1-6; Ef 5,15-20; Joh 6,51-58
Man	21	Den hellige Pius X. (Den hellige Ragnvald) Esek 24,15-24; Matt 19,16-22
Tir	22	Jomfru Marias Dronningverdighet. Esek 28,1-10; Matt 19,23-30
Ons	23	(Den hellige Rosa av Lima) Esek 34,1-11; Matt 20,1-16
Tor	24	DEN HELLIGE BARTOLOMEUS - åp 21,9b-14; Joh 1,45-51
Fre	25	(Den hellige Ludvig av Frankrike) (Den hellige Josef av Calasanz) Esek 37,1-14; Matt 22,34-40
Lør	26	Esek 43,1-7a; Matt 23,1-12 Tidebønn for uke 1
SØN	27	21. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. Jos 24,1-2a.15-17.18b; Ef 5,21-32; Joh 6,60-69
Man	28	Den hellige Augustin. 2 Tess 1,1-5.11b-12; Matt 23,13-22
Tir	29	Johannes Døperens martyrdød. Jer 1,17-19; Mark 6,17-29
Ons	30	2 Tess 3,6-10.16-18; Matt 23,27-32
Tor	31	1 Kor 1,1-9; Matt 24,22-51

SEPTEMBER

Fre	1	1 Kor 1,17-25; Matt 25,1-13
Lør	2	1 Kor 1,26-31; Matt 25,14-30 Tidebønn for uke 2
SØN	3	22. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. 5 Mos 4,1-2.6-8; Jak 1,17-18.21b-22.27; Mark 7,1-8.14-15.21-23
Man	4	1 Kor 2,1-5; Luk 4,16-30
Tir	5	1 Kor 2,10b-16; Luk 4,31-37
Ons	6	1 Kor 3,1-9; Luk 4,38-44
Tor	7	1 Kor 3,18-23; Luk 5,1-11
Fre	8	JOMFRU MARIAS FØDSEL. Mi 5,1-4a (eller Rom 8,28-30); Matt 1,1-16.18-23 (kortere: Matt 1,18-23)
Lør	9	(Den hellige Peter Claver) 1 Kor 4,6b-15; Luk 6,1-5. Kirkevigselfest i Trondheim stift. Tidebønn for uke 3
SØN	10	23. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. Jes 35,4-7a; Jak 2,1-5; Mark 7,31-37. Kirkevigselfest i St. Olav, Trondheim.
Man	11	1 Kor 5,1-8; Luk 6,6-11
Tir	12	1 Kor 6,1-11; Luk 6,12-19
Ons	13	Den hellige Johannes Krysstomos. 1 Kor 7,25-31; Luk 6,20-26
Tor	14	KORSETS OPPHØYELSE - 4 Mos 21,4b-9 (eller Fil 2,6-11); Joh 3,13-17
Fre	15	Jomfru Marias Smerter. Hebr 5,7-9; Joh 19,25-27 eller Luk 2,33-35
Lør	16	De hellige Kornelius og Kyprian. 1 Kor 10,14-22; Luk 6,43-49 Tidebønn for uke 4
SØN	17	24. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. Jes 50,5-9a; Jak 2,14-18; Mark 8,27-35
Man	18	1 Kor 11,17-26.33; Luk 7,1-10
Tir	19	(Den hellige Januarius) 1 Kor 12,12-14.27-31a; Luk 7,11-17
Ons	20	Den hellige Kim Taegon og hans ledsagere. 1 Kor 12,31-13,13; Luk 7,31-35
Tor	21	EVANGELISTEN MATTEUS. Ef 4,1-7.11-13; Matt 9,9-13
Fre	22	1 Kor 15,12-20; Luk 8,1-3
Lør	23	1 Kor 15,35-37.42-49; Luk 8,4-15 Tidebønn for uke 1
SØN	24	25. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. Visd 2,12.17-20; Jak 3,16-4,3; Mark 9,30-37
Man	25	Ordsp 3,27-34; Luk 8,16-18
Tir	26	(De hellige Kosmas og Damian) Ordsp 21,1-6.10-13; Luk 8,19-21
Ons	27	Den hellige Vincent av Paul. Ordsp 30,5-9; Luk 9,1-6
Tor	28	(Den hellige Venceslas) (Den hellige Lorenzo Ruiz og hans ledsagere) Fork 1,2-11; Luk 9,7-9

Redaksjon:
Unni Klepper Joynt
(ansvarshavende redaktør)
Olav Egil Aune
Maj-Lisbeth Myrhaug

Faste medarbeidere:
Bernt Eidsvig
Liv Greni
Albert Raulin o.p.
Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 16, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 23 21 95 48 - Fax: 23 21 92 43
Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00
Årsabonnement (Norge): kr. 220,-
Øvrige europeiske land: kr. 230,-
Andre verdensdeler: kr. 240,-
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

St. OLAV
BOKHANDEL A.S.

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO

TLF.23219555 FAKS.22360263

E-POST. bokhandel@katolsk.no

JAN -ERIK EBBESTAD HANSEN :
DEN LEVENDE KJÆRLIGHETS FLAMME
Kristen mystikk fra Augustin til vår tid.
Gyldendals Ad Fontes serien. Ib. Kr. 299-

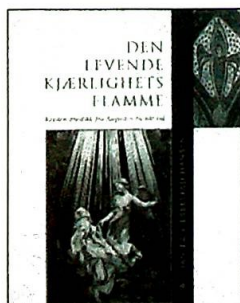
I denne boken har J. E. Ebbestad Hansen samlet noen av de viktigste tekstene fra den kristne mystikken. I bokens forord redegjør Ebbestad Hansen for mystikkens egenart, samtidig som han har skrevet introduksjon til de enkelte tekster.

AAGE HAUKEN:
MED PAULUS I HELLAS
Reiser i et kulturelt landskap.
St. Olav Forlag. Ib. Kr. 280,-

Den som reiser til Hellas, følger ofte i Paulus' fotspor . I selskap med Paulus stifter vi samtidig bekjentskap med hans berømte reisefelle: forfatteren Lukas.

NÅ I NYTT OPPLAG (PÅ NORSK !) :

HENRI J. M. NOUWEN:
Den bortkomne sønn vender hjem.
Verbum. Hft. Kr. 198,-

ÅPNINGSTIDER: 10 - 17 (10 - 14)

MERK: f.o.m. 19.6 t.o.m. 19.8: 10 - 16 (10 - 14)

OBS! VI HOLDER STENGT f.o.m. MAND. 17.JULI t.o.m. LØRD. 29.JULI

MERK: OGSÅ STENGT LØRD. 5. AUGUST.

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk på tiden

Astigmatisk blikk på tiden

Det hender at jeg hengir meg til Den smule indre misunnelse over at enkelte mennesker synes å seile i medvind - hele tiden. Arbeidet synes å gå som en lek, skrivebordet er ryddig, situasjonen er under full kontroll, og til og med humøret er uanstrengt godt. Jeg for min del fordrar ikke stress og motgang.

Når jeg så i ekte Søren Kierkegaardsk ånd filosoferer over mine mange ufullkommenheter, kommer jeg til at de er av to slags: de utvendige, som alle kan se - og de innvendige, som med all mulig tydelighet og gjenstridighet oppleves daglig. Når det gjelder de utvendige ufullkommenheter, er jeg så heldig å ha vokst opp i en tid da vi ikke fikk noen stimulans til å utvikle kroppsfiksering, enda jeg var så liten og hadde så tynne bein at jeg måtte gå med to par strømper på skolen under krigen for at det ikke skulle se for ille ut. Men sett innenfra og ut har verden bestandig fortonet seg langt mer komplisert og bekymringsfull, blant annet fordi jeg fra naturens side er utstyrt med øyne med en avansert form for astigmatisme. Optisk sett går det kort sagt ut på at øynene har «feil» fasong slik at man ser vannrette linjer skarpt på én avstand og loddrette linjer skarpt på en annen, men ikke begge deler skarpt samtidig.

Dette optiske tvisyn reddet meg fra den vanskjebne å bli en middelmådig organist, og jeg valgte å studere realfag i stedet. Det hjelper liksom så lite at man kan se de vertikale notene når selve notelinjene blir borte! Alt her i verden skal helst ha en referanse. Dessuten er det allerede altfor mange middelmådige organister å velge i mellom. Noen av dem elsker å gå i prosesjon i liturgiske gevanter og dirigerer et sangkor som av en eller annen ubegripelig grunn absolutt må ha et latinsk navn. De utgjør liksom sosialdemokratiets nye halvgeistlighet. Der ville jeg ikke ha følt meg hjemme.

Når det gjelder det kulturelle tvisyn, var det Vinje som først innførte begrepet, og det er av en langt viktigere art, en slags åndelig astigmatisme. De færreste av oss er i stand til å se alt skarpt samtidig. Så får man i stedet forsøke å flytte seg litt rundt og fokusere sitt åndelige og kulturelle blikk fra forskjellige avstander og synsvinkler og sammenlikne. Det er en forutsetning for å kunne danne seg et historisk meningsfullt helhetsbilde, med justeringer etter hvert som man får erfaring.

Fra tid til annen går jeg i Den norske kirke. Av og til går jeg beriket hjem etter å ha opplevet en gudstjeneste med en preken av slik katolsk substans at jeg får lyst til å tilføye: «Dette er vår tro, dette er hele kirkens tro.» Dessuten er det i mange norske menigheter i dag en sterk og god menighetssang som vi katolikker bare må beundre. Som konvertitt savner jeg inderlig den helhjertede menighetssangen.

Men andre ganger er jeg glad for at jeg slipper å tilhøre Den norske kirke i disse tider, og jeg føler en dyp tristesse over den utvikling vi er vitne til. Konserter og festivalprogrammer tar overhånd, og inngangsbilletter koster en formue. Jeg blir aldri fortrolig med å måtte betale for å komme inn i et vigsløst kirkerom. Det virker som om det gradvis har sneket seg inn en slags horisontal oppmerksomhet der vi blir et publikum som skal underholdes og imponeres over prestasjoner fra en scene. De vertikale linjer kommer ut av fokus. Det hellige nærvær finner ikke den nødvendige stillheten i all denne horisontale aktivitet.

Med dette vil jeg ikke ha sagt at vi praktiserende katolikker kan slå oss på vårt ufeilbarlige bryst og si at hos oss er alt såre vel, og intet kan forandres til det bedre. Også Den katolske kirke har en indre dynamikk. Det vertikale perspektiv er mye klarere. Opplevelsen av å være vendt mot det hellige er mye mer konkret. Derfor blir vår deltakelse i messen også annerledes.

Men samtidig streifer det meg at vi av og til kunne løsne litt på skylappene og kaste et blikk sideveis også på de nye sosiale behov. Noen menigheter er flinke til å lage samlende programmer utenfor kirkerommet, men ikke alle. Mange norske katolikker er i dag i realiteten blitt en sosialt hjemløs minoritet i sin egen menighet, og slik skal det ikke være når alt er godt.

Svein Åtland